

CROATICA

BIBLIOTECA

ZKVH SUBOTICA

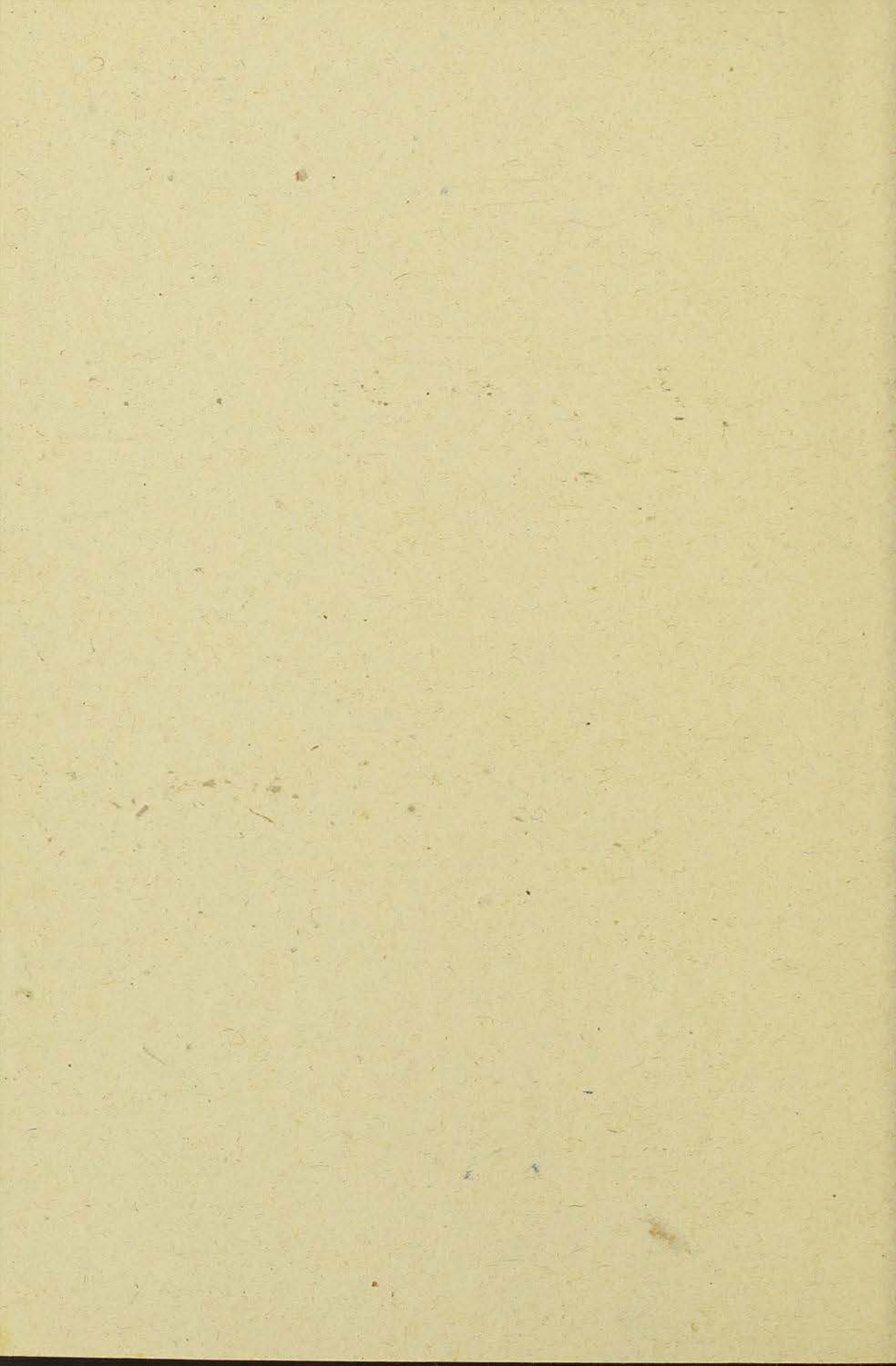
K
AN
t

A handwritten musical score in green ink on aged paper. The score is arranged in four systems, each with two staves. The instruments are labeled on the left: BIS. (top), BRAČ. (second), BUBARJA. (third), and BASSO (bottom). The music features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. Dynamic markings like 'p' and 'f' are present. The score is framed by a decorative border on the left side, consisting of a black wavy line and a green wavy line.

Dr JOSIP ANDRIĆ

TAMBURAŠKA GLAZBA

HISTORIJSKI PREGLED

Dr JOSIP ANDRIĆ

TAMBURAŠKA GLAZBA

HISTORIJSKI PREGLED

M. Se. Kostov

SLAVONSKA POŽEGA

1 9 6 2.

zkvhn.org.rs

Tamburaška glazba je sastavni dio naše cjelokupne muzičke kulture. U historijskom razvoju naše muzike tambura i tamburaška glazba ima svoje posebno mjesto i posebnu ulogu. U razdoblju muzike na dvije glavne grane, na vokalnu i instrumentalnu glazbu, tamburaška glazba čini sastavni dio naše instrumentalne glazbe u kojoj ona rastući izravno iz korijena narodnog muziciranja nastoji da dosegne stepen izrazitih umjetničkih dostignuća vlastitim muzičkim stvaralaštvom, a prilično i reproduktivnim umjetničkim nastojanjima.

Tambura je kao žičani trzalački instrumenat srodna ruskoj balalajci, ukrajinskoj banduri, talijanskoj mandolini, španjolskoj gitari i drugim sličnim glazbalima koja sva imaju jedinstveno porijeklo: potječu od perzijskog žičanog instrumenta dugog vrata i kruškolikog korpusa iz doba tamo od prije 4000 godina. Raznoliko oblikovanje tog instrumenta počelo je već kod raznih naroda bliskog Istoka koji su ga onda sa svojim invazijama prenosili i na tlo južne Evrope: Arapi u Italiju i Španiju, Turci u Rusiju i Ukrajinu preko Kavkaza i Crnog mora, a zatim i na Balkan.

Prvi historijski dokumenat o tamburi na tlu današnje Jugoslavije potječe iz godine 1551. Nešto više od jednog stoljeća kasnije pjeva već naša narodna pjesma o tamburi, a još jedno stoljeće poslije pjevaju o tamburi dalmatinski pjesnik Andrija Kačić Miošić i slavonski pjesnik Matija Reljković. To je sredinom 18. stoljeća. A krajem se tog stoljeća tambura koja je do tog doba bila samački

instrumenat (samica), donesena iz Bosne i Slavonije, pojavljuje na tlu Bačke kao instrumenat u zboru po uzoru bačkih ciganskih kapela. Osječanin Pajo Kolarić osniva godine 1847. prvi amaterski tamburaški zbor u Hrvatskoj i udara temelj tamburaškom umjetničkom muziciranju i muzičkom stvaranju.

Po Paji Kolariću postao je Osijek prvi historijski centar tamburaške glazbe. Iz Osijeka je Franjo Kuhač naučno, a Mijo Majer praktički prenio tamburaška nastojanja u Zagreb, kao što se nešto kasnije Pera Ilić iz Sr. Karlovaca pojavio s tamburaškim pokušajima u Beogradu. Tako je u zadnja dva decenija 19. stoljeća po svim našim krajevima nastalo opće tamburaško gibanje osnivanjem tamburaških zborova, a to je zahvatilo donekle i Austriju i Njemačku, zatim osobito Češku i Ameriku. Našim je iseljenicima tambura bila i ostala najvjerniji muzički pratilac po svim krajevima svijeta. Sve se to događa u isto doba, kad se po Italiji šire mandolinistički orkestri, a po Rusiji orkestri balalajki i domri. Ujedno se pojavljuju kompozitori koji se svojim stvaranjem priklanjaju toj vrsti glazbe. Nastaje glazbena literatura za tamburaške orkestre kod nas isto tako kao za mandolinističke u Italiji i za orkestre balalajki u Rusiji.

Razvoj tamburaškog muziciranja u ansamblima (kapelama, zborovima, orkestrima) išao je u d v a s m j e r a. Jedan je smjer v o j v o đ a n s k i: manje skupine tamburaša, većinom profesionalne, vodi primaš bez dirigenta, a sviraju narodne pjesme, kola, potpurije, koračnice i aranžmane raznih popularnih kompozicija tuđih autora; samo tu i tamo se pojavljivao i po koji amaterski orkestar među đacima koji bi nastupao s većim brojem tamburaša i s dirigentom, ali bez izvorne tamburaške koncertne literature. Drugi smjer je s l a v o n s k i koji je

započeo Pajo Kolarić prenesavši težište tamburaškog razvoja s vulgarnog profesionalizma na amatersko muziciranje, a tu je liniju pod utjecajem Franje Kuhača proširio Mijo Majer formiranjem prvog koncertnog tamburaškog zbora s dirigentom i polaganjem temelja stvaranju izvorne tamburaške koncertne literature u kojoj su se ubrzo pojavila i tamburaška djela i takvih kompozitora velikog značenja kao što je bio Ivan Zajc. Vojvođanski smjer bio je do prvog svjetskog rata teritorijalno sužen na vojvođanske i srbijanske krajeve, slavonski smjer je međutim od osamdesetih godina 19. stoljeća bio naglo zahvatio sve ostale naše krajeve postavši uz pjevačke zborove sastavni dio đačkog, građanskog i radničkog kulturnog života, a ubrzo je prešao i naše narodne granice u Austriju, Njemačku i Češku te s našim iseljenicima u Ameriku i u druge dijelove svijeta. Između prvog i drugog svjetskog rata došlo je do kritičnog zastoja u koncertnom tamburaštvu, pa je vojvođanski smjer došao do većeg raširenja prema zapadu. U nastavljanju koncertnog (slavonskog) smjera prva se iza prvog svjetskog rata istakla Slovenija, zatim Čehoslovačka, a kad je i u Hrvatskoj opet počelo jače tamburaško strujanje, osniva baš Osijek prvi naš Tamburaški savez i to iste godine 1937., kad su naši iseljenici u Americi osnovali svoj najreprezentativniji tamburaški orkestar Duquesne University Tamburitzans, koji je postao centrala američkog tamburaškog života.

Osijek je bio prvi koji je našao put k zbližavanju obaju tamburaških smjerova koji su se pojavili u historijskom razvoju od sredine 19. do sredine 20. stoljeća. U kritičnoj fazi koncertnog tamburaštva iza 1950. godine Osijek jedini ostaje nepokolebivo vjeran toj već stoljetnoj tradiciji kulturnog tamburaštva te traži i doskora nalazi u tom smjeru saradnju s novosadskim tambura-

štvom. Koncertno tamburaštvo na temelju izvornog stvaralaštva dolazi do novog zamaha. Slavonski i vojvođanski smjer se prvi put združuju na istoj tamburaškoj liniji, te se 1958. godine u Novom Sadu sastaje prva konferencija tamburaških prvaka gdje su uz prihvaćanje principa izvornog tamburaškog stvaralaštva, jedinstvene tamburaške partiture i jedinstvenog nazivlja postavljene i neke druge smjernice daljnjeg tamburaškog života i razvoja u smislu jedinstvenih muzičkih težnja. Poslije Novog Sada nastavljeni su slični tamburaško-muzički dogovori u Osijeku, Zagrebu i Slav. Brodu, te je odatle među ostalim izrasla i ideja, da se svake godine održavaju festivali tamburaške glazbe Jugoslavije u Osijeku kao festivalskom gradu te vrsti naše muzičke kulture. Do tog je došlo 1961. godine.

Paralelno s tim koncentriranjem tamburaštva Jugoslavije oko Osijeka razvilo se koncentriranje američkog tamburaštva oko Pittsburgha. Istih god. se između američkim tamburaškim pregaocima sve više javlja težnja za što umjetničkijim afirmiranjem tamburaške glazbe, te tako Duquesne University Tamburitians u Pittsburghu osnivaju Tamburašku filharmoniju (Tamburitzan Philharmonic Orchestra) po ideji, koju je još prije drugog svjetskog rata iznio dr Josip Andrić u Zagrebu. To je u Pittsburghu ostvareno 1961. godine, dakle u isto vrijeme kad je u Osijeku ostvaren prvi festival tamburaške glazbe Jugoslavije. Već godine 1962. sastaju se na drugom festivalu tamburaške glazbe u Osijeku i glavni nosioci tamburaške glazbe Jugoslavije i glavni nosioci tamburaške glazbe Amerike da zajednički manifestiraju tamburašku glazbenu umjetnost u njenim najozbiljnijim umjetničkim tekovinama.

Ovaj kratki historijski pregled tamburaške glazbe, prvi uopće, ne može na ograničenom prostoru da iznese sve komponente i činjenice u razvoju tambure kao instrumenta, zatim tamburaške glazbe kao kompozitorskog stvaralaštva i kao tamburaškog muziciranja. To ostaje za opširno napisanu »Historiju tamburaške glazbe« kojoj ovaj pregled utire put. Ovdje je prikazan prvenstveno pregled tamburaškog stvaralaštva radi orijentacije u tamburaškoj literaturi, jer je prva potreba svih koji se bave tamburaškom glazbom ili se za nju zanimaju, da imaju uvid u njenu literaturu i pregled o onom što je u njoj dosad stvoreno. Tim je u biti prikazan lik tamburaške glazbe u njenim težnjama i tekovinama. Kronološki red muzičkih stvaralaca i drugih najvažnijih promicatelja tamburaške glazbe osvjetljuje koliko su te osobe — neke više, druge manje — utjecale na razvoj tamburaške glazbe. Nisu to još mogli biti svi izneseni, a i od onih koji su izneseni velik su dio samo prolazne pojave.

Kompozitorsko stvaralaštvo, ispravno shvaćeno, najbitniji je faktor muzičke kulture. Od njega zavisi značenje ove ili one grane muzike. Na tom stvaralaštvu razvijano muzičko izvođaštvo dovodi muziku do prave kulturne afirmacije. I tamburaško stvaralaštvo i tamburaška izvađačka praksa razvila se iz primitivnih početaka pokazujući stalnu tendenciju k usponu i usavršavanju. U dosadašnjem se razvoju tamburaške glazbe kompozitorsko stvaralaštvo postepeno osamostaljuje i umjetnički izdiže tim što se diletantizam sve više uklanja, a stvaralocima se umjetničkih tamburaških djela daje sve punije značenje. To je i jedna od glavnih misli vodilja festivala tamburaške glazbe Jugoslavije i američkih težnja koje se ispoljuju u pittsburškoj filharmonijskoj tamburaškoj liniji uključujući se izvođenjem iste tamburaške literature u jedinstveni razvoj tamburaške glazbe.

The tambura has its origine from an Assyrian stringed musical instrument about 4.000 years ago similar as Italian mandolin, Spanish guitar, Russian balalaika, Ukrainian bandura and many other stringed instruments. The Moors have transfered these instruments from Asia in Africa and the South of Europe, and Turks in Russia and Balkan peninsula. Everywhere these instruments passed their particular evolution. The tambura was introduced in to day's Yugoslavia by Turks with their invasion in these regions. On this way the tambura was mentioned for the first time in Bosnia at 1551. From Bosnia the tambura spread in Dalmatia, Slavonia and Bačka. The folk player played alone on the tambura, but about 1800 in Bačka were formed the first Tamburian bands on Tzigane's violinian bands ideal. The first tamburian band was established 1847 by Pajo Kolarić in Osijek. Kolarić was the first historical person of the Tambura's music, and Osijek its first centre. Mijo Majer went from Osijek in 1882 in Zagreb where he established at the University the first Zagrebian tambura orchestra, which orchestra have spread the tambura music on entire territory of Croatia, Bosnia, Slovenia, Czechia, and (after than) laterly the emigrants from those countries brought the tambura's music in America and the other parts of the World.

In the first period of tambura's music its movement was concentrated round about the periodical »Tamburica« which was edited in Sisak in Croatian for the time from 1903 till 1914. In the second period between the World Wars I an II were edited the tambura's periodicals »Tamburaš« in Ljubljana, »Tamburášsky vestník« in Czechoslovakia, »Tamburitza News« in Pittsburgh, and »Hrvatska tamburica« in Zagreb. In Osijek 1937 was established Croatian tambura's alliance, in Czechoslovakia tambura's alliance, an effort was made in United

States of America for the foundation of The American tambura's alliance, just as it was made in Australia. On the same year when in Osijek was established the Croatian tambura's alliance in Pittsburgh was established The Duquesne University Tamburitians, which showed in life 1961 the first Tamburatza Philharmonic Orchestra just on the same way as it yet in 1937 proposed Dr Josip Andrić. After the World War II in Zagreb was issued the periodical »Tamburaška glazba«, in 1958 came among the cities of Zagreb, Osijek and Novi Sad to the united work for the unity of tambura's music of Yugoslavia and for its artistic affirmation. 1960 Osijek became a centre of tambura's festivals, which is assembling the best tambura's composers, dirigent and tambura's orchestras from all Yugoslavia. At the Second festival from 2 to 3 June 1960 The Duquesne University Tamburitians will take part in it as the best tambura's orchestra of America and of the all World outside of Yugoslavia.

Every instrument is worth so much how much is existing its original composed literature and how much it is lead out. In case of that there are above all the compositions originally composed by the composers only for tamburas.

Among of more than hundred tambura's composers of Yugoslavia, Czechoslovakia and America the greatest artistic value have compositions of Pajo Kolarić, Marko Nešić, Ivan Zajc, Vinko Vodopivec, Dragutin Hruza, Milan Stahuljak, Josip Canić, Emil Adamić, Kamilo Kolb, Julius Morman, Adolf Groebming, Josip Andrić, Boris Krnic, Tihomil Vidošić, Dragutin Eliaš, Milan Bokan, Rudolf Rajter, Sava Vukosavljev, Julije Njikoš, Walter Kolar and Zlatko Pibernik. The performance of their all the better and all the latest tambura's compositions, the tamburas music advance on artistic way and assemble all the more young productive forces.

I

PAJO KOLARIĆ (1821—1876), rodom Osječanin, osnivač prvog tamburaškog zbora u Hrvatskoj 1847. godine, prvi je poznati tamburaški kompozitor. Skladao je 11 pjesama za pjevanje uz tambure. Najpoznatija je njegova pjesma »Miruj miruj srce moje« na riječi pjesnika Petra Preradovića koja je u drugoj polovici 19. stoljeća postala jedna od najpopularnijih narodnih pjesama po svim našim krajevima, a i danas se još dosta pjeva. Druga mu je popularna pjesma »Šeto sam se gori doli«. Kolarić je bio napredan čovjek, pristaša jugoslavenske ideje i dva puta izabran za zastupnika u hrvatski sabor. Postao je uz Lisinskog, Livadića i Rusana jedan od najistaknutijih ilirskih glazbenika. Dok se Varaždinač Ivan Padovec istakao kao virtuoz na gitari u 19. stoljeću, Kolarić je to isto bio na tamburi. Sa svojim tamburaškim zborom od šest tamburaša bio je neko vrijeme glavni pokretač glazbenog života ne samo u Osijeku, nego se proćuo i širom Slavonije. Tambura Paje Kolarića, do danas saćuvana, najstariji je poznati tamburaški instrument historijskog znaćenja: ima mali kruškoliiki korpus, dug vrat i deset ćivija za žice, dakle je tip bosanske šargije i sata. Bosna je naime bila matica iz koje se proširila tambura u Slavoniju, Baćku i ostale naše sjevernije i zapadne krajeve. Dan rođenja Paje Kolarića 17. januara trebao bi da se slavi kao opći Tamburaški dan, jer je Kolarić prva historijska važna lićnost tamburaške glazbe.

MITA OREŠKOVIĆ (1824—1875), Srijemac iz Šida, bio je savremenik Paje Kolarića i na glasu tamburaš i pjevač. Kao i Kolarić komponirao je i Orešković više pjesama, koje su postale narodne. Najpoznatije su: »P r a g je ovo milog srpstva« iz g. 1849., dakle dvije godine iz Kolarićeve pjesme »Miruj miruj« zatim »Mladi momci s proljeća«, »Čuj, diko, što velim«, napitnica »Držite čaše svi u ruci«, »Zar ako si moja mati«. I popularnu pjesmu »Sjećaš li se onog sata« svirao je i pjevao Orešković muzikologu Kuhaču kao svoju, ali u Osijeku se na istu melodiju pjevala pjesma »Crne oči dobro vide«, pa nije jasno, potječe li ta melodija od Oreškovića ili od Kolarića ili od nekog trećeg. Po toj se pjesmi vidi, da su Kolarićeva Slavonija i Oreškovićev Srijem bili prije sto godina u tamburaškom stvaralaštvu u najužoj vezi. Po Miti Oreškoviću postao je Šid donekle prvo historijski istaknuto mjesto srijemskog tamburaštva. .

STIPAN MUKIĆ (1838—1903), Bunjevac iz Subotice, uz Paju Kolarića i Mitu Oreškovića treći je poznati istaknuti tamburaš i tamburaški stvaralac. Komponirao je više pjesama, a najpoznatija mu je pjesma »Kolo igra tamburica svira« na riječi bunjevačkog pjesnika Nikole Kujundžića. Tom pjesmom opjevani su narodno kolo i tamburica kao važan element narodne svijesti.

IVAN SLADAČEK (1820—1899), Osječanin, bio je učitelj glazbe u Vukovaru i Osijeku. On je prvi svoje tamburaše učio svirati po notama, te je od njega prva napisana tamburaška partitura »Kolo u C-duru«. On je sa svojim vukovarskim tamburašima priredio u Zagrebu 1880. godine tamburaški koncert koji je utro put tamburaštvu u glavni grad Hrvatske.

FRANJO KUHAČ (1833—1911), Osječanin, prvi jugoslavenski muzikolog, sabirao je narodne pjesme i ostalo narodno muzičko blago po cijelom slavenskom Jugu. Tako je on prvi sistematski sabrao historijske i etnografske podatke i o tamburi, pa je to naučno obradio. On je bio prvi koji je tamburu unio u nauku. Još kao dječak slušao je svirati Paju Kolarića u tamburu koju je zavolio, pa je kasnije mnogo svojim savjetima pomagao razvoj amaterskog tamburaštva u Zagrebu, a prisustvovao je i prvom tamburaškom kongresu 1907. godine u Zagrebu.

MIJO MAJER (1863—1915), Osječanin, osnivač je prvog tamburaškog zbora u Zagrebu. Kao učenik Paje Kolarića došao je nakon svršenih gimnazijskih nauka u Zagreb, da na sveučilištu studira pravo. Ponio je sa sobom i tamburu pa je oko sebe okupio još 12 drugih sveučilištaraca i osnovao tamburaški zbor sveučilištara-
ca »Hrvatska lira« 1882. godine s kojim je 2. lipnja 1883. priredio prvi tamburaški koncert. Taj se koncert kao velik zagrebački muzički događaj nadaleko proćuo. Brzo iza toga počeli su se osnivati tamburaški zborovi među đacima po svim školama u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Dalmaciji, Istri, zatim u Sloveniji, u Beću, Pragu i po drugim gradovima Evrope gdje su studirali hrvatski studenti. U isto su se vrijeme počeli osnivati i građanski tamburaški zborovi po svim našim gradovima, a i radnički po industrijskim mjestima te seljački po selima. Mijo Majer je u jesen 1883. godine otišao na bečki univerzitet pa je dalje radio samo kao tamburaški kompozitor. Od njega su prve tamburaške kompozicije koračnica »Junak iz Like«, karišik »Hrvatsko predlo« i »Hrvatsko kolo«. Te su tri Majerove kompozicije postale najpopularnije među tamburaškim zborovima onog doba. Skladao je i prvu vokalno-tamburašku kompo-

ziciju »Podoknica« za bariton solo, muški zbor i tambure.

MILUTIN FARKAŠ (1865—1923) nasljednik je Mije Majera u vodstvu zagrebačkog sveučilištarskog zbora »Hrvatska lira« i najistaknutiji propagator tamburaške glazbe u zapadnim našim krajevima. Po njemu je dobio ime kvintni sistem tambura s jednoglasnim bisernicama i bračevima kao Farkašev sistem, ali to je zapravo Majerov i Kuhačev sistem jer su ga oni formirali, a Farkaš ga nije stvorio, nego samo propagirao. Farkaš nije bio nikakav kompozitor stvaralac te nije ništa originalno komponirao. Slagao je samo karišike (potpurije) i udešavao za tambure mnogo kompozicija raznih kompozitora koje su izvorno skladane za pjevački zbor ili za razne instrumente. To je u ono doba bilo potrebno, jer nije bilo mnogo izvornih tamburaških kompozicija, osobito za koncertne nastupe. Razvojem izvorne tamburaške literature izgubilo je udešavanje netamburaških kompozicija za tambure i sastavljanje potpurija svoju vrijednost. Isto tako i takozvani Farkašev sistem ustupa pred tehnički savršenijim sistemima sve više u pozadinu, ali mu treba priznati historijsko značenje, jer je baš taj sistem najviše pridonio proširenju amaterskog i koncertnog tamburaštva. Milutin Farkaš je bio i prvi istaknuti izdavač tamburaških partitura, dakako najviše svojih, pa je to najviše pridonijelo, da se pročulo njegovo ime koje je onda krivo prenešeno i na sistem, koji nije bio njegova tvorevina. Napisao je i izdao i prvu »Uputu u tamburanje«.

SLAVIŠA KATKIĆ (1863—1920) bio je glavni pomagač Majerov i Farkašev u širenju tamburaštva. Udešavao je razne skladbe za tambure, pa je i Ivan Zajc svoju kompoziciju »Koncertni allegro« koju je skladao za tambure

dao Katkiću da je instrumentira. Od Katkića je poznata i rado svirana postala kompozicija »Zbogom more« to su varijacije za brač solo i tamburaški zbor, prva tamburaška skladba te vrsti.

IVAN MILETIĆ (1862—1927) bio je dirigent zagrebačkog tamburaškog zbora »Merkur« koji je poslije sveučilištarskog tamburaškog zbora »Hrvatska lira« postao najbolji u Zagrebu te je nastupio i na svjetskoj izložbi u Parizu 1889. godine. Ondje je Miletić komponirao mazurku »Lijepa Parižanka« (La belle Parisienne) koja se mnogo proširila među tadanjim tamburaškim zborovima. Od Miletića je i koračnica »Tamburica« i skladba »Sretan imendan«, koje su tada postale standardne tamburaške skladbe. Slagao je i razne potpurije. Instrumentirao je Zajčeve tamburaške kompozicije »Koncertno kolo« i »Hrvatsku rapsodiju«, ali te su se partiture izgubile.

DRAGUTIN HRUZA (1859—1915) prvi je stranac koji je kao kompozitor prišao tamburaškoj glazbi. Rođen u Češkoj u Pragu je učio glazbu na konzervatoriju, te je 1877. godine došao u Slavonski Brod za učitelja glazbe. Tu je onih godina osnovan tamburaški zbor za koji je komponirao »Tamburašku koračnicu«. Uspjeh te prve njegove tamburaške skladbe potakao ga je da je nastavio komponirati za tambure i ustrajao u tom do svoje smrti. Prešao je 1897. godine u Vukovar gdje je i umro. Komponirao je u stilu češke popularne kapelničke glazbe koračnice, polke, valcere i slagao potpurije. Skladao je prvu tamburašku »Romanču« s dopadljivom melodijom češkog popularnog kapelničkog tipa. U tom stilu komponirana je i najpoznatija Hruzina koncertna kompozicija »San zaručnice«: to je takozvana glazbena slika, to jest programna kompozicija u kojoj

se glazbom bez riječi prikazuje neki sadržaj, neki događaj, neki program. U toj kompoziciji skladatelj prikazuje kako djevojka koja je zaručena sanja o svom vjenčanju i o svojim svatovima. To je prva programna kompozicija u tamburaškoj glazbi. Glazbenom slikom nazvao je Hruza i svoju skladbu »Malenkosti«, a kompoziciju »Tamburaški sastanak« posvetio je prvom tamburaškom sastanku, održanom 1907. godinu u Zagrebu.

VILIM GUSTAV BROŽ (1861—1915) drugi je češki kapelnik koji je došavši za učitelja muzike u naše krajeve prigrlio tamburašku glazbu i postao istaknuti tamburaški kompozitor. Rođen u Tyncu kraj Praga svršio je glazbene nauke na praškom konzervatoriju i prihvatio se mjesta učitelja glazbe na Sušaku u Hrvatskom Primorju. Tu je počeo skladati za tambure, i to najprije »Sušačku koračnicu«. Složio je veći niz potpurija hrvatskih, slovenskih, čeških i ostalih slavenskih pjesama. Skladao je originalnih tamburaških kompozicija više nego itko prije njega, pa iako su uglavnom u stilu češke kapelničke melodike, nastojao je upotrebljavati i naše narodne motive. Od njega postoje dvije glazbene slike: »Moj san« i »U posavskoj šumi«, koja je postala najpopularnija tamburaška koncertna kompozicija sve do prvog svjetskog rata. Skladao je romancu »Bakine priče«, serenadu »Spavaj slatko«, idile »U mislima«, »Uspomena na Bledsko jezero« i »U šumi kraj Drine«, fantaziju »Dvije duše jedna misao« za brač solo i tamburaški zbor te razne druge skladbe. Ogorčen na vulgariziranje tamburaštva i na premalo shvaćanje umjetničkih težnja u tamburaškim zborovima povukao se pod kraj života s područja tamburaškog komponiranja. Umro je u Tuzli u Bosni.

ŠANDOR BOSILJEVAC (1860—1918) rodio se u Karlovcu, a glazbene nauke je svršio u Pragu. Bio je učitelj glazbe u Karlovcu, Sarajevu i Hvaru gdje je bio zborovođa pjevačkog i tamburaškog zbora te se tu svojim komponiranjem priklonio i tamburaškoj glazbi. Usredotočio je svoje tamburaško komponiranje u izvorno stvaranje. Doduše i njegov stil komponiranja išao je popularnim kapelničkim tragom kao i kod Hruze i Broža, pa je skladao koračnice, polke, mazurke, gavote i valcere. No skladao je i jednu od prvih tamburaških uvertira »Sokol« koja se na koncertima dosta izvodila. Umro je u Hvaru.

IVAN BOZZOTTI (1865—1939) rodio se u Trogiru od oca Talijana iz Milana, prijatelja velikog kompozitora Verdija. Bio je kapelnik u Kotoru i Trogiru. Skladao je koračnice, polke, mazurke, valcere i slagao karišike. Najvrednija mu je kompozicija »Oprosti mi majko moja«, meditacija za dva braća i tamburaški zbor.

Među dosad nabrojene kompozitore ubrajaju se po svom sličnom načinu skladateljskog rada VLADO KOŠČICA (1865—1957), VELJKO ŠVIGLIN (»Kolo«, 1903), A. JIRKA (»Bosanke«, »Lička vila«), M. A. DOZELLA koji je živio u Sarajevu (»Slavenska koračnica«), ARTUR GERVAIS (Žerve, 1867—1937) koji se rodio u Trstu, svršio glazbenu školu u Carigradu i bio kapelnik u Karlovcu, Jaski i Opatiji te je za tambure skladao koračnice, mazurke, gavote i slagao karišike. ZLATKO ŠENOVA (1865—1930), sin književnika Augusta Šenoše, bio je član sveučilišnog tamburaškog zbora »Hrvatska lira« i slagao karišike, osobito iz opera Ivana Zajca.

VASA JOVANOVIĆ (1859—1945), iz Kovilja u Bačkoj, bio je kao samouk profesionalni tamburaš koji je krajem 19. i početkom 20. stoljeća odlazio i u inozemstvo svirati sa svojim tamburašima, osobito u Njemačku. Složio je pedesetak potpurija, a komponovao kola »Nestaško« i »Danica« davši im naslove po svom sinu i kćeri,

zatim deset koračnica: »Udruženje tamburaša«, »Smilje i kovilje«, »Stražilovo«, »Srbobran« itd. Posljednja njegova koračnica bila je »Marš Narodne fronte« koji je komponovao još za vrijeme rata pod imenom »Bezimeni marš«. Umro je brzo poslije Oslobođenja preživjevši za više decenija svoje vršnjake Hruzu, Bosiljevca i Broža.

PERA Ž. ILIĆ (1868—1957), iz Sr. Karlovaca, učio je muziku u Beogradu kod Josipa Marinkovića i Stevana Mokranjca, a nešto i u Beču, Pragu i Münchenu. Bio je direktor Muzičke škole u Skopju. Poslije drugog svjetskog rata živio je u Arandelovcu, gdje je i umro. Bio je član Saveza kompozitora Jugoslavije. Još kao đak u Sr. Karlovcima počeo se baviti tamburom. Nekoliko godina poslije Mije Majera i Milutina Farkaša počeo se i Pera Ilić baviti pitanjem formiranja amaterskog tamburaškog orkestra te je nakon mnogih pokusa uveo troglasne kruškoličke tambure ugodene u kvartama. Od Pere Ilića takve su tambure prihvatili tamburaši po Srijemu i Bačkoj i tek početkom 20. stoljeća počinju se troglasne tambure dopunjavati u četveroglasne. U to vrijeme pod utjecajem peštanskih graditelja instrumenata počinje na teritoriju Bačke, Banata potiskivanje izvornog kruškolikog oblika tambure upotrebom oblika gitare radi postizavanja veće zvučnosti, te je konačno u ansamblu bačkih tambura ostala jedina bisernica (prima) u pravom obliku tambure. S takvim se razvojem Pera Ilić do kraja života nije slagao. Kao kompozitor je Pera Ilić doduše dosta podlijegao tadanjoj modi slagati potpurije i udešavati tuđe kompozicije za tambure, ali je bio i izvorni stvaralac. Osim komponovanja koračnica najviše je komponovao novih kola u narodnom obliku, na pr. »Kolo Alekse Šantića«, »Kolo Dušana Silnog«,

»Zmaj-Jovino kolo«, »Grafičarsko kolo«
»Hercegovačko kolo« itd.. Bio je kompozitor mnogih vokalnih, scenskih i drugih kompozicija.

ALFONS GUTSCHY (Guči, 1868—1942), rodom iz Siska, bavio se od devedesetih godina 19. stoljeća do kraja života pitanjem sistema tambura. Bio je protivnik jednoglasnih diatonskih takozvanih farkaševskih tambura (bisernice i brača) te je tražio dosljedno uvođenje dvoglasnih tambura, a to je stanovište pred drugi svjetski rat u hrvatskim krajevima bilo principjelno i prihvaćeno. No Gutschy je pošao i dalje te je paralelno sa svojim vršnjakom po godinama Perom Ilićem uvodio troglasne tambure, i to u kvintama ugođene. Kao kompozitor je Gutschy doduše skladao i izvornih tamburaških kompozicija, na pr. pjesmu »Majci« za duet uz tambure, zatim koračnice, valcere itd., ali se ipak najviše bavio potpurijima. Iako po nastupima vrlo polemičan, a po idejama konstruktivan, ostao je u pozadini tamburaškog razvoja.

JANKO STJEPUŠIN (1861—1943), rodom iz Petrinje, po zanimanju učitelj plesa, osnovao je devedesetih godina tog stoljeća tvornicu tambura u Sisku. Tambure su mu radili seljaci u Prelošćici kraj Siska koji su se tim poslom mnogo bavili, a on je te tambure u svojoj sisačkoj radnji samo dovršavao. Kao vješt trgovac razvio je veliku reklamu, stekao priznanje i na međunarodnim izložbama te ubrzo postao i u domovini i u inozemstvu poznat kao glavni proizvođač tambura. Opskrbljivao je tamburama tamburaške zborove po svim kontinentima. Uz to je osnovao i tiskaru te počeo izdavati i tamburaške kompozicije, a od 1903. godine i prvi naš tamburaški list »Tamburica« koji je izlazio sve do kraja 1914. godine. Uz svaki broj tog lista izašla je po jedna tamburaška partitura kao glazbeni prilog. Tu su se i mnogi mladi kompozitori prvi put pojavljivali sa svojim tamburaškim skladbama. Iako je Stjepušin napisao i izdao i »Uputu u tamburanje«, a pokušao je nešto i skladati (»Hrvatske planine«), glavno je njegovo djelo bilo prvo tvorničko organiziranje proizvodnje tambura i izdavanje prvog tamburaškog časopisa s glazbenim priložima. Umro je osiromašen i zaboravljen u Zagrebu.

DURO PREJAC (1870—1936), kompozitor popularnih pjesama »Vu plavem trnaci« i »Peharček moj«, istakao se i kao tamburaški dirigent i skladatelj. Rođen u Desiniću u Hrvatskom Zagorju od oca učitelja već je u djetinjstvu zavolio glazbu. Izučio je tiskarski zanat u Zagrebu i baveći se tamburom postao je prvi dirigent tamburaškog zbora »Merkur« u Zagrebu 1889. godine, zatim tamburaškog zbora »Trebevića« u Sarajevu, pa opet »Merkura« u Zagrebu. Godine 1896. posvetio se glumačkom zvanju. Kao kompozitor skladao je operete, na pr. »Vječni ženik«, »Joco Udmanić«, ali najviše se proslavio s one dvije spomenute pjesme, koje su svuda postale popularne, a sam ih je udesio i uz tamburašku pratnju. Od njegovih tamburaških kompozicija najpoznatija je romanca »Prvo cvijeće«. Skladao je 1904. godine i prvu tamburašku operu »Vinkolozin« kao parodiju na operu »Lohengrin« od Rikarda Wagnera. Izvedena je pod njegovim dirigiranjem od zagrebačkih glumaca. Partitura te operete je sačuvana, ali je njezin scenski tekst izgubljen.

MARKO NEŠIĆ (1873—1936), Novosađanin, učio je cipelarski, štamparski, staklarski i brijački zanat i na kraju se 1890. godine posvetio tamburaštvu. Postao je jedan od najčuvenijih bačkih tamburaša, i to ne toliko kao svirač, koliko kao kapelnik i kompozitor. Sa svojim je tamburašima bio na turnejama po Rusiji, Mađarskoj, Njemačkoj, Poljskoj i drugdje. Do prvog svjetskog rata svirao je u troglasne kruškolike kvartne tambure te je napisao i g. 1912. i izdao »Školu za tambure« troglasnog sistema. Kasnije je prihvatio četveroglasni sistem. Kao kompozitor istakao se više nego ijedan drugi srpski tamburaški stvaralac. Komponovao je u mlađim danima i koračnice, polke, mazurke, valcere i slagao potpurije (sme-

se), na pr. koračnicu »Veseo radnik«, mazurku »Pupoljak«, polku »Već je prošlo pola noći« itd. No pravo područje njegova kompozitorskog stvaranja bilo je komponovanje narodnih pjesama i kola. Svojim pjesmama »Sumbul Jelo«, »Kukuruzi već se beru«, »Uzmi mi srce moje«, »Kad sam bio mlađan lovac ja«, »Divno miri lipin cvet«, »Često mi dragi urani«, »Oj Dunave, lakše goni«, »Bačvanka« i tolikim drugima otvorio je novo razdoblje u stvaranju novih pjesama, koje je brzo narod prihvatio kao svoje. Obogatio je blago narodnih pjesama više nego itko drugi u novije doba. Po svom talentu stvarati nove pjesme koje široki slojevi naroda oduševljeno prihvaćaju i usvajaju bio je Nešić srpski pandan hrvatskom kompozitoru Prejcu, a obadvojica nasljednici smjera Paje Kolarića i Mite Oreškovića. Zanimljivo je da Prejac i Nešić imaju kompoziciju, koja je imala sličan naslov: Prejac ima operetu »Vinkolozin«, a Nešić pjesmu za muški zbor »Vinkoloza« koja je za decenij starija od Prejčeve operete. Kao kompozitor novih kola Nešić nije tako bogat kao što je kao kompozitor pjesama, ali ono što je stvorio pravi su biseri, osobito njegovo »Neven - kolo« i »Radničko kolo«, obadva uz pjevanje. Prije ta dva najljepša svoja kola komponovao je »Dilber-kolo«, »Vojničko kolo« i »Radikalsko kolo«. Marko Nešić najveća je stvaralačka pojava u onoj specijalnoj vrsti tamburaške glazbe koja je vezana uz tip narodne pjesme i tip narodnog plesa. Dokazao je, da se i muzičkim stvaralaštvom te vrsti obogaćuje naša muzička kultura i da je za narodni muzički život potrebna neprestana nadogradnja tradicionalnog stvaranja. Dokle god narod živi vlastitim narodnim životom, potrebna mu je uvijek nova pjesma i nov ples u duhu njegovog muzičkog jezika i izražaja. Tom se zadatku Nešić odazvao svom elementarnošću

svoga kompozitorskog talenta. Bio je napredan čovjek i pristaša socijalističkog pokreta. Istakao se i kao oduševljeni esperantista.

JOCA MLINKO-MIMIKA (r. 1876), bunjevački tamburaš iz Subotice, komponovao je kao i Pajo Kolarić 11 pjesama i kola među kojima je najveću popularnost stekla pjesma »Prid prozorom procvatala ruža« na riječi bunjevačkog pjesnika Ivana Petreša.

HRABROSLAV OTMAR VOGRIČ (1873—1932), savremenik Đure Prejca i Marka Nešića, prvi je slovenski tamburaški kompozitor. Učeći knjigoveški zanat u Ljubljani učio je i glazbu, a zavolio je i tamburu koja je baš u doba njegova naukovanja i đakovanja bila prodrila u Sloveniju iz Hrvatske, te su se i tu počeli osnivati tamburaški zborovi po uzoru onih u Hrvatskoj. Službujući u Tolminu osnovao je i vodio tamburaški zbor u radničkom društvu. Kao glazbenik je osim u raznim slovenskim gradovima djelovao i u Srijemu u Mitrovici i Zemunu te u Bosni u Sarajevu. Na kraju je bio operni dirigent u Mariboru. Skladao je operete »Prvi maj« i »Jamska Ivanka« te razne druge, osobito vokalne skladbe. Za tambure je skladao idile »Za selom« i »Na gorah«, barkarolu »Miramar«, glazbenu sliku »Godišnji časi«, fantaziju »Samostanska zvona« itd. Dakako skladao je i koračnice, mazurke, valcere, gavote i slagao potpurije. Posebna je njegova zasluga, što je u tamburaškoj glazbi prvi izdao dva zbornika tamburaških kompozicija raznih skladatelja »Slavjanska lira«, i to prvi svezak sa 16 kompozicija 1900. godine, a drugi svezak s 18 kompozicija 1906. godine.

VJEKOSLAV RÁHA (1868-1956), rođen u Češkoj, ali muzički školovan u Zagrebu, ubraja se među tipične češke kapelnike koji su kod nas službovali i prilagođivali

se našem muzičkom životu. Bio je kapelnik u Dalmaciji i Zagrebu gdje je i umro. Njegov zet je tamburaški kompozitor Boris Krnić. Ráha je skladao za violinski i duvački orkestar, a onda je te kompozicije instrumentirao i za tamburaški orkestar. Osim koračnica, valcera i karišika skladao je pjesme uz tambure, koncertno kolo »Ljubica«, »Anica-kolo«, uvertiru »Emilija« i »Slavica«.

VLADIMIR STAHULJAK (1876—1960), rođen u Bjelovaru iz porodice porijeklom iz Slovačke i preseljene u Hrvatsku, studirao je konzervatorij u Pešti. Bavio se tamburaškom glazbom od mladosti, jer je to bila tradicija u obitelji Stahuljak. Skladao je oko 60 kompozicija za tambure. Umro je u Zagrebu.

MILAN STAHULJAK (1878—1962), brat Vladimira Stahuljaka, rođen u Bjelovaru, jedan je od najistaknutijih tamburaških kompozitora uopće. Njegov otac službujući kao sudac u Osijeku bio je poznat s Pajom Kolarićem te je zavolio tamburu. Ta je ljubav prešla na sinove Avelina, člana zagrebačke sveučilištarske »Lire«, na Vladimira i na Milana. Poslije Miše Majera zauzima Stahuljak posebno mjesto u tamburaškoj glazbi. Uveo je u farkaševski tamburaški zbor transponirani f-instrumenat tipa i opsega viole, a nazvao ga je imenom čelović, koji je naziv kod uvođenja jedinstvenih naziva za tambure svih sistema prihvaćen među ostalim nazivima tambura standardnog orkestra. Milan Stahuljak se borio za naziv tamburaški orkestar mjesto tamburaški zbor. Pišući o tamburaškim problemima nastojao je uvijek na tamburašku glazbu primjenjivati principe opće glazbene nauke. Sudjelujući najaktivnije u tamburaškom gibanju početkom 20. stoljeća bio je predsjednik prvog tamburaškog sastanka 1907. godine u Zagrebu. Bio je i jedan od najboljih tamburaških dirigenata u raznim, većinom đačkim

tamburaškim orkestrima i na najvećim tamburaškim manifestacijama. Proučavao je i probleme drugih trzalačkih instrumenata (npr. balalajke, citre) pa je postavljao paralele između njih i tambure. Kao skladatelj napisao je oko 300 tamburaških partitura. Najveći dio među njima čine karišici i instrumentacije za tambure raznih kompozicija drugih skladatelja. Najbolji njegovi karišici jesu »Slike iz Herceg-Bosne«, »Iz slovenskih planina« i »Priča našeg čiče«. Općenito su poznate njegove skladbe »Koračnica Svačića«, koračnica »Spomen na Goricu«, mazurka »Mjesečev smiješak«, polka »Zagrepanka« i kvartet »Guslam«. Najveće značenje imaju njegovi koncertni plesovi koji čine prvi temelj toj vrsti kompozicija u tamburaškoj glazbi. To su »Hrvatski plesovi«, »Koncertno kolo«, »Bosansko kolo«, »Povračanac« i osobito »Šimunski tanc« koji je postao jedna od najomiljenijih tamburaških koncertnih kompozicija. Složio je i izdao i album kompozicija »Dravski zvuci« za brač solo i klavir

ISA BAJIĆ (1878—1915), iz Kule u Bačkoj, jedan je od najvećih srpskih kompozitora Vojvodine. Svršio je konzervatorij u Pešti, osnovao muzičku školu u Novom Sadu i bio na njoj profesor od 1901. godine do smrti. Pokrenuo je i »Srpski muzički list« i »Srpsku muzičku biblioteku«. Bavio se melografijom skupljajući narodne pjesme i komponovanjem, a i dirigovanjem. Komponovao je operu »Knez Ivo od Semberije« i to je bila druga srpska opera uopće (prva »Na uranku« od S. Biničkoga), zatim tri operete, jednu simfoniju, mnogo vokalnih kompozicija i niz klavirskih. Osobito se istakao komponovanjem novih narodnih pjesama, koje je narod prihvatio kao i Nešićeve, na pr. »Jesen stiže«, »Magla pala«, »Zračak viri«, »Tarabica« itd. Volio je i tamburu te je bio i

dirigent đaćkog tamburaškog orkestra za koji je više kompozicija napisao, i to »Tamburaški marš«, potpuri »Pesma mladosti« i još neke druge.

SPASOJE TOMIĆ (1877—1942), rodom iz Staroga Kera kod Novog Sada, postao je kao učitelj u Šidu, gdje je nekad tamburaštvo razvijao Miha Orešković, svojim tamburaškim djelovanjem živa veza između našeg zapadnog i istočnog tamburaštva. Bio je revan saradnik si-sačkog časopisa »Tamburica«, kod Stjepušina je štampao i svoju školu za tambure »Naše tambure« (1909) u latini i ćirilici, a i neke njegove tamburaške partiture izašle su kao glazbeni prilog »Tamburice«. Nije bio kompozitor u pravom smislu, nego je slagao rukoveti i aranžirao narodne pjesme i narodna kola. Najpoznatije je njegovo »Tamburaško kolo« koje se i danas izvodi. Tragički je poginuo u Sr. Mitrovici kao nevina žrtva ratnog divljaštva krajem augusta 1942. godine.

IVAN ZAJC (1831—1914), rodom iz Rijeke, drugi je najveći hrvatski kompozitor iza Vatroslava Lisinskoga. Osnivač je i prvi direktor opere Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu gdje je živio i djelovao od 1870. godine do smrti. Cijelo to vrijeme bio je glavni predstavnik glazbenog života Hrvatske. Kao kompozitor je bio kod nas ono što je u Italiji bio Verdi, u Češkoj Dvorák, u Rusiji Rimski-Korsakov. Komponirao je 11 opera, od kojih su najpoznatije »Zrinjski«, »Ban Leget« i »Zlatka«, zatim velik broj opereta, jednu simfoniju i mnogo drugih orkestralnih djela, više kantata te osobito velik broj vokalnih kompozicija za solo glas i klavir i za pjevački zbor. Ukupno je stvorio preko 1100 kompozicija te je bio naš najplodniji kompozitor. Videći lijep početak razvoja tamburaštva u Zagrebu osamdesetih godina prošlog stoljeća želio je i on pomoći to mlado nastojanje oko stva-

ranja tamburaške glazbene umjetnosti te je komponirao četiri skladbe za tambure. Opazivši da se tamburaški kompozitori onog doba previše gube u slaganju svih mogućih i nemogućih potpurija koje nemaju nikakve muzičke vrijednosti i razvodnjuju tamburašku glazbu, skladao je za tambure » H r v a t s k u r a p s o d i j u « da pokaže smjer kojim treba i drugi da idu u stvaranju tamburaške literature pridržavajući se izvornog umjetničkog stvaranja. Zatim je primijetio da tamburaški skladatelji ili samo mehanički udešavaju razna naša kola ili skladaju kojekakve polke, valcere, gavote ili druge tuđinske plesne vrsti, pa da i tu pokaže kojim smjerom valja tamburaška glazba da ide skladao je » K o n c e r t n o k o l o « za tambure koje je u neku ruku prvo tamburaško simfonijsko kolo. A za putokaz kako treba u tamburaškoj glazbi težiti i za najvišim umjetničkim dometima nakanio je skladati prvu tamburašku sonatu u više stavaka u klasičnom obliku. I doista je skladao prvi stavak te tamburaške sonate, a kad za takvu umjetnost u tadanjim redovima tamburaša nije našao razumijevanja, nije druge stavke više ni radio. Tako je to djelo ostalo samo na jednom stavku, ali i to je potpuna muzička cjelina, te je tu kompoziciju nazvao » K o n c e r t n i a l l e g r o «. Četvrta Zajčeva kompozicija za tambure bila je jedna pjesma uz pratnju tamburaškog zbora. S one tri koncertne tamburaške skladbe Zajc je prvi udario temelj pravoj muzičkoj umjetnosti u tamburaškoj glazbi. Tu je stupila na tlo na kojem se otvaraju simfonijski glazbeni vidici i izvlači tamburaško muziciranje iz besmislene vulgarnosti. Zajc nije svoje skladbe za tambure sam instrumentirao, nego je samo napisao skice koje je dao Ivanu Miletiću i Slaviši Katkiću da ih instrumentiraju za tamburaški zbor, ali su se te njihove partiture izgubile, pa su Zajčeve tamburaške kompozicije kasnije iznova in-

strumentirali Josip Andrić, Josip Stojanović i Stjepan Tomaš.

VINKO VODOPIVEC (1878—1952) najpoznatiji je i najpopularniji slovenski tamburaški kompozitor. Rodio se u Ročinju na Soči, a umro u Gorici. Postao je jedan od najboljih slovenskih vokalnih skladatelja, a komponirao je i za razne instrumente. Još kao gimnazijalac zavolio je tamburu i primio prvu pouku u tamburanju od Hrabroslava Vogriča. Brzo se dao na komponiranje i za tambure te je u tom ustrajao sve do smrti stvorivši oko 60 tamburaških kompozicija. Nije slagao potpurije, nego je samo izvorno komponirao. Među tamburaškim skladbama ima veći broj koračnica, zatim i po koja polka ili valcer, ali najviše se istakao komponiranjem koncertnih kompozicija manjeg ili većeg opsega. Od 1905. godine objelodanjivao je neke svoje skladbe u sisačkoj »Tamburici«, a od 1937. godine u zagrebačkoj »Hrvatskoj Tamburici«. Već njegova idila »Zvečer« koja je štampana 1910. godine kao prilog »Tamburice« u Sisku pokazala je da se u Vodopivcu pojavio tamburaški skladatelj jačeg umjetničkog izražaja. A kad su 1939. godine štampane njegove suite »Radni dan hrvatskog seljaka« i »Svadbana starom gradu«, dobila je tamburaška glazba u obliku klasične glazbene suite djela po kojima je nastavljen Zajčev umjetnički smjer na tom glazbenom našem području. Od Vodopivca postoji i opereta »Kovačev student« za koju je on napisao i tamburašku pratnju. Skladao je i niz pjesama uz tamburašku pratnju. Njegovo shvaćanje o tamburaškoj umjetnosti ilustrira i to, što je još 1914. godine skladao fugu »Glazba je naša ljubav« za 4 braća, a 1951. godine jedan Preludij i fugu na temu slovenske narodne pjesme »Soča voda je šumela«. Pri kraju života je skladao i »Omladinsku suitu« i jednu Koncertnu uvertiru. Vodopiv-

čev stil komponiranja nosi na sebi karakteristike slovenske melodioznosti s jednostavnim harmonijskim i instrumentalnim izražajnim sredstvima tako da mu glazbeni tok teče neobično fino i prirodno.

JOSIP CANIĆ (1879—1933), rodom iz Klanjca u Hrvatskom Zagorju, uz Ivana je Zajca najveći kompozitor koncertne tamburaške glazbe u doba do prvog svjetskog rata. U glazbi je bio Zajčev učenik, pa su i njegove umjetničke težnje u tamburaškoj glazbi iz koje je kao skladatelj izrastao bile dosta pod Zajčevim umjetničkim utjecajem. Skladao je svega oko 400 kompozicija, a od toga preko 50 za tambure. Bio je i najbolji tamburaški dirigent svoga doba prije prvog svjetskog rata. Imao je svoje posebne stroge umjetničke nazore o tamburaškom muziciranju. Šteta je za tamburašku glazbu da se on već prije 1914. godine (kad je postao u osječkom Hrvatskom narodnom kazalištu operni dirigent) povukao s tamburaškog područja razočaran tim, što je u tamburaškim redovima prevladavalo vulgarno tamburanje bez pravog kulturno-umjetničkog smisla. Govorio je da neumjetničke tendencije koje prevladavaju među tamburaškim zborovima vode tamburašku glazbu u neminovnu propast, a nehaj za tamburaške skladbe koje nose umjetnički karakter mora prema Canićevim riječima odbiti svakog ozbiljnog skladatelja od komponiranja za tambure. U tim svojim kritičnim pogledima imao je Canić pravo, ali nije imao pravo u tom, što je iza niza doživljenih nerazumijevanja napustio borbu za afirmaciju umjetničkih principa na tamburaškom polju. Samo ustrajnošću se pobjeđuje. Tamburaške kompozicije koje je Canić u naponu svoje mladenačke stvaralačke snage stvorio postale su jako sredstvo da umjetnički principi u tamburaškoj glazbi ipak pobjeđuju. I on je u početku svog studentskog

komponiranja skladao po koju polku ili valcer, zatim nekoliko karišika, pa treba istaći da je njegov karišik » Iz naroda za narod « koji je posvetio muzikologu Franji Kuhaču, najvećem našem sabiraču narodnih melodija, najbolji tamburaški karišik uopće, štampan 1900. godine u prvom svesku Vogričeve »Slavjanske lire«. Njegovi potpuriji »Kod slavenskog ognjišta« imaju također jači muzički sadržaj od redovnih tamburaških potpurija, kakvi na hiljade bezvrijedni postoje od raznih sastavljača. Canić je odatle već 1901. godine prešao na komponiranje prve tamburaške uvertire »Moja otadžbina«, kojoj je dao rapsodičku formu. Canićev »San seljačke djevojke« u četiri stavka je prva tamburaška ciklička koncertna kompozicija, prva tamburaška suita, premda ju je on nazvao glazbenom slikom. Nasuprot Hruzinom »Snu zaručnice« u kapelničkom stilu Canić je svoj »San seljačke djevojke« muzički sagradio na našim narodnim motivima i u duhu našeg narodnog muzičkog izražaja. Tako je to postala prva tamburaška kompozicija te vrsti u našem narodnom muzičkom duhu. Canićeva »Đačka ljubav« je također programna skladba (Canić ju je nazvao tamburaškom skicom), ali manje u narodnom stilu. Njegova skladba »Đavolski plesovi« se priklanjaju konvencionalnijem glazbenom izražaju. Posebno mjesto zauzima u Canićevu tamburaškom stvaranju njegova rapsodija »Melodije« koja je smatrana vrhuncem njegova tamburaškog stvaranja i najtežom tamburaškom skladbom prije prvog svjetskog rata. Canić je mnogo skladao vokalne kompozicije, komorne kompozicije i scensku muziku, a ideal, da stvori i operu, nije dostigao. Bio je bojovna polemička narav kad je pisao o glazbi i glazbenom životu. Njegova pojava u tamburaškoj glazbi ima iza Kolarića, Majera i Zajca najveće značenje.

II

EMIL ADAMIČ (1877—1936) bio je jedan od najvećih slovenskih skladatelja koji je u mladosti zavolio tamburu i za nju skladao, a u posljednjem deceniju je svog života i kompozitorskog rada dokazao obnovljenu ljubav prema tamburaškoj glazbi: stvorio je nekoliko posebno značajnih tamburaških kompozicija koje znače njenu do tada najveću umjetničku afirmaciju. Bio je profesor konzervatorija, a za vrijeme prvog svjetskog rata i direktor konzervatorija i opere u Taškentu u Turkestanu. Skladao je orkestralna i vokalna djela u velikom broju slično kao Ivan Zajc, ali u modernijem stilu. Sa Zajcem se može isporučiti i u tamburaškom komponiranju, jer kao što je Zajc stao na stanovište da se za tambure mogu skladati i djela u simfonijsko-cikličkim formama te je u tom smislu skladao svoj »Koncertni allegro«, tako je Emil Adamič polazeći s istog stanovišta skladao u klasičnoj cikličkoj formi »Serenadu in modo classico« za tamburaški orkestar. Tim je djelom on dao tamburaškoj literaturi prvu potpunu skladbu simfonijskog karaktera. Skladao je među ostalim i ciklus »Dvanajst mjeseci« i dva mala koncertna kola za tambure. Pisao je i o tom kako bi trebalo u tamburaški orkestar uvesti i druge narodne instrumente.

BOŽIDAR ŠIROLA (1889—1956) je uz Zajca i Adamiča treći opće priznati naš veliki kompozitor koji je stao na stanovište da se za tamburaški orkestar mogu

komponirati i najumjetničkije koncipirana muzička djela. Uz pet opera, više oratorijskih i simfonijskih djela, uz 14 gudačkih kvarteta, koncert za klavir i orkestar te mnoštvo vokalnih kompozicija po kojim je djelima stekao i kod nas i u inozemstvu priznanje kao moderni skladatelj nije zazirao ni od toga da najozbiljnije komponira i za tamburaški orkestar. Tako je skladao »K o n c e r t n i a n d a n t e«, »Pastirski ples« i neke druge skladbe, a kad se prihvatio, da komponira »Z a g o r s k u s u i t u« u četiri stavka, završivši jedne večeri drugi stavak nenadano je umro. Proučavao je tamburu i etnografski i historijski, te je veliko njegovo djelo o povijesti tambure ostalo nedovršeno. Kao pisac muzičke historije prvi je u svoje knjige o povijesti glazbe unio i tamburašku glazbu i tamburaške skladatelje ravnopravno s drugim područjima muzike uz ostale kompozitore.

JOSEF MACHAČ (1880—1930) prvi je tamburaški skladatelj u Češkoj. Tamburašku ideju donio je u Češku zagrebački sveučilištarski tamburaški zbor »Hrvatska lira«, kad je 1884. godine došao u Prag na proslavu otvorenja Narodnog kazališta (Narodni divadlo). U općem tadašnjem češkom narodnom oduševljenju hrvatski su tamburaši bili premet velikih ovacija u Pragu i drugdje po Češkoj. Brzo poslije toga su sokolska društva u Češkoj počela osnivati tamburaške zborove, ali pojavljivali su se i drugi građanski i đački tamburaški orkestri. Takvom jednom đačkom tamburaškom zboru pristupio je i Josef Machač i razvio se u gorljivog tamburaškog propagatora, organizatora i dirigenta. Njegovim je nastojanjem početkom 20. stoljeća osnovan i Češki tamburaški savez i pokrenut češki tamburaški časopis prije sisačke »Tamburice« u kojoj je i Machač saradivao. Skladao je »Koračnicu čeških tamburaša«, hrvatskim je tamburašima po-

svetio » Narodne plesove«, poznati su i njegovi » Bugarski plesovi«, za tambure je instrumentirao »Slavenske plesove« velikog češkog skladatelja Antuna Dvořáka i razne druge kompozicije čeških i ostalih slavenskih skladatelja, a slagao je i potpurije.

JULIUS MORMAN (1877—1939) svršio je praški konzervatorij i bio đak Zdenka Fibicha, poslije Smetane i Dvořáka trećeg najvećeg češkog skladatelja. Bio je vojni kapelnik u Srbiji od 1900. do 1905. godine i kasnije u Turskoj. Poslije prvog svjetskog rata osnovao je u Pragu privatnu glazbenu školu. Skladao je scensku muziku za 3 srpske glume, 3 orkestralne »Balkanske rapsodije«, Koncert za violinu i orkestar, više opereta itd. Za tamburaški orkestar je skladao jednu uvertiru, noćturno » U m j e s e č e v u s j a j u«, glazbenu sliku » Đ u r đ e v d a n«, kolo »Sokoljanku« i druge skladbe. Bio je dirigent Češkog tamburaškog saveza.

Među ostalim češkim tamburaškim skladateljima su se istakli: FRANTIŠEK STUPKA skladbama »Idila«, »Dumka« itd., EDUARD VONDRAČEK s ukupno oko 80 tamburaških kompozicija, na pr. »Na Volgi«, »San ciganina« itd., ROBERT VOLANEK skladbama »Tamburaška koračnica« i »Idila«, VILIM KAPR romancom »Ladicom na mjesečini«, a GUSTAV DOLEŽAL je među svojim tamburaškim skladbama karšik »Naša Slovačka« namijenio tamburašima u Slovačkoj, jer su i ondje osnivani tamburaški zborovi u Bratislavi, Turčanskom sv. Martinu i drugdje. — Početkom 20. stoljeća studirao je u Pragu Hrvat FRANJO H. MATIĆ koji je ondje razvio vrlo živu tamburašku djelatnost. Bio je velik poštovalac skladatelja Franje Vilhara, rodom Slovenca, koji je postao istaknuti hrvatski skladatelj i čiju su popularnu koračnicu »Slovenec in Hrvat« svi tamburaši onog doba rado svirali. Matić je u Pragu osnovao tamburaški zbor »Vilhar« za koji je složio potpuri Vilharovih melodija, skladao polke, pjesmu bez riječi »Moj ljubček« i drugo. Sam je u Pragu i štampom izdao neke vlastite tamburaške skladbe. Kako su u Češkoj bile raširene samo farkaševske tambure, Matić je uveo u taj

sistem četveroglasnu bisernicu ugodenu u kvintama za oktavu više od mandoline i dao joj ime tamburica. Isto tako je uveo i tamburaški čelo u četiri glasa, a osim toga i harfu s kojom je veoma zvukovno obogatio mogućnosti tamburaškog orkestra. — Tamburaška je glazba u Čehoslovačkoj i između oba svjetska rata i stvaranjem izvornih tamburaških kompozicija i štampanjem tih kompozicija i koncertnom aktivnošću bila u živom razvoju te je dostigla lijepih rezultata. O njoj se jedan od najvećih novijih čeških skladatelja Vitezslav Novak vrlo pohvalno izražavao radujući se kad se njegova koja skladba izvodila na tamburama. Poslije drugog svjetskog rata došla je tamburaška glazba u Čehoslovačkoj u zastoju, ali sigurno će u vezi s tamburaškom glazbom Jugoslavije opet krenuti naprijed.

DRAGUTIN ZEHETNER (1858—1918) bio je Nijemac iz Austrije koji je služeci kao vojni glazbenik u Dalmaciji počeo komponirati i za tambure. Skladao je koračnice, valcere i druge kompozicije zabavnog tipa, a veće je značenje postigla njegova uvertira » U p e ć i n i « koju su tamburaši rado izvodili radi njene melodičke pristupačnog kapelničkog karaktera.

RUDOLF HRANDEK (1878—1942), rodom iz Varaždina, živio je i umro u Beču baveći se mnogo tamburaškom glazbom. Komponirao je » V a r a ž d i n s k u s u - i t u «, glazbenu sliku »Most«, valcer »Gradišćanski Hrvat« i neke druge skladbe, a najpoznatija mu je uvertira » P r i j a t e l j i t a m b u r e « koju je posvetio bečkim prijateljima tamburaške glazbe.

U Beču je između oba svjetska rata kao tamburaški dirigent i kompozitor djelovao KLEMENT VISKOVIĆ, rodom iz Dalmacije. Vodio je jedan hrvatski i jedan slovenski bečki tamburaški orkestar za koje je skladao »Neretvanski ples«, »Iz moje domovine«, »Slovensku fantaziju« i drugo. Bečki tamburaški promicatelj kao dirigent bio je i ĐURO TOMAJ, sin graditelja tambura iz Zagreba. U Beču su Hrvati imali tamburaške orkestre »Hrvatska« i »Prosvjeta«, Slovenci »Slovenski krožek«, Česi »Čechia«, »Tovačovsky« i »Palacky«, a Ni-

jemci »Vindobona« i socijalistički »Vorwärts«. Gdjegod su naši studenti i iseljenici po Austriji i Njemačkoj i drugdje u svijetu gojili tamburu, zavolili su je i ondašnji domaći ljubitelji glazbe te i sami tu i tamo osnovali koji svoj tamburaški zbor. Osobito je to bivalo po Austriji i Njemačkoj i to mnogo među radnicima Još i danas postoje radnički njemački tamburaški orkestri na pr. u Beču, Berlinu, Stuttgartu i drugdje. Za njemačke tamburaše izdao je još Janko Stjepušin u Sisku prije prvog svjetskog rata svoju »Školu za tambure« i na njemačkom jeziku, a u Njemačkoj su izašle i dvije posebne njemačke »Tamburitzza-Schule« — znak da ih je mnogo njemačkih tamburaša trebalo. Ti su njemački tamburaški zborovi izvodili većinom njemačke razne za tambure aranžirane kompozicije, potpurije, koračnice, valcere, polke i slično, ali često i skladbe od jugoslavenskih i čeških tamburaških skladatelja. Baš što se historije tambure među Nijemcima tiče, zanimljivo je da je moderni austrijski komponist FRANZ SCHRECKER (1874—1932) komponirao među ostalim svojim simfonijskim djelima i »Romantičku suitu«, u kojoj je u simfonijskom orkestru upotrebio u jednom stavku i tamburu. Poslije drugog svjetskog rata tamburašku glazbu među Nijemcima u Austriji najviše širi JOSEF ROHRBACHER (1881), rođen u Bačkoj, koji je između oba svjetska rata živio kao graditelj instrumenata i kao tamburaški dirigent u Osijeku. Po obliku žičanog instrumenta američkih Crnaca banjo, koji je upotrebljavan u džez-orkestru, Rohrbacher je počeo graditi tambure u okruglom obliku i udesio ih kao mandoline dajući im ime banjoline. Nešto je tih banjolinskih orkestara osnovano bilo u Osijeku i drugdje kod nas, a poslije drugog svjetskog rata ih Rohrbacher osniva po Austriji gdje i radi kao graditelj instrumenata. Kao kompozitor je Rohrbacher slagao karišike te komponirao koračnice, valcere i drugo. Od njega su i serenade »Svibanjska noć« i »Grlio te blagi san«.

SLAVOMIR GRANČARIĆ (1878—1941), rodom iz Zadra, studirao je glazbu u Pragu kao đak Antuna Dvořáka i u Parizu kao đak francuskog skladatelja Gabriela Fauréa. Kao dirigent i muzički pedagog djelovao je u Livnu, Senju, Karlovcu, Negotinu, Pirotu, Osijeku i Zagrebu. Komponirao je dvije opere, orkestralne i vokalne

skladbe, a za vrijeme svog djelovanja u Osijeku i neke skladbe za tambure. Njegova »Poskočnica« štampana je kao prilog časopisa »Tamburaška glazba«.

FRANJO BERTIĆ (1882—1943), Bačvanin iz Bača, svršio je gimnaziju u Vinkovcima i pravni fakultet u Zagrebu gdje je učio i svirati u violončelo kao đak Umberta Fabrija. Još kao gimnazijalac postao je tamburaš i tamburaški dirigent. Slagao je karišike, na pr. »U Šokadiji«, udešavao narodna kola za tamburaški zbor, a ponešto i skladao, na pr. »Šokačku koračnicu«. Poznat je postao po »Šokačkom kolu« koje je koncertno koncipirao kao dvije efektne skladbe za tamburaški orkestar.

IVAN OCVIRK (1883—1947) rodio se kod Celja, a glazbu učio u Celju i Regensburgu. Bio je u muzičkoj službi u Ljubljani, Št. Jurju, Sinju i Sisku. Skladao je za klavir, orgulje, violinu i pjevačke zborove. Tamburaške su mu skladbe »Idila«, »Biserka-kolo«, »Zvezdana noć« i »U perivoju«.

U Sloveniji je na tamburaškom polju mnogo radio **MARCO BAJUK** (1882—1960) slažući potpurije, instrumentirajući za tambure razne kompozicije i narodne pjesme, a nešto je i skladao, na pr. koračnicu »Na vasi«. Napisao je i slovensku »Tamburašku školu« (1922). U mladosti je za tambure skladao i istaknuti slovenski kompozitor **STANKO PREMRL** (1880) iz Šent Vida pri Vipavi. Svršio je konzervatorij u Beču. Bio je dirigent dačkog tamburaškog zbora u Ljubljani, obrtničkog na Vrhniki i slovenskog društva »Straža« u Beču. Proslavio se kao orguljaški virtuoz. Komponirao je oratorije, vokalne, komorne i orguljaške skladbe. Za tambure je skladao nekoliko koračnica i aranžira narodne pjesme. **BOLESLAV PODBREGAR** pojavio se kao skladatelj valcera i karišika. **MATKO ŠIJAKOVIĆ** (1899), rodom iz Tovarnika u Srijemu, djeluje od mladosti u Ljubljani te je kao zborovođa sa svojim tamburaškim zborom poslije drugog svjetskog rata neko vrijeme nastupao i na ljubljanskoj radio-stanici. Slaže pot-

purije, aranžira razne kompozicije drugih skladatelja za tambure i komponira valcere i koračnice («Vandrovček»).

ROKO ŠIMUNACI (1886—1937) ubraja se među popularne tamburaške kompozitore koračnica, valcera, polki, mazurki, karišika i sličnih skladbi. Rodio se u Zagrebu, gdje je bio dirigent cijelog niza tamburaških zborova i gdje je i umro. Najpopularnija mu je koračnica »Nejdemedime dime«, polka »Vesela plesačica«, karišik »Iz narodnog vrtića« i idila »Jedne tihe noći«, a u ritmu polke skladao je programnu kompoziciju »Iz slavonskih šuma« pod utjecajem Brožove glazbene slike »U posavskoj šumi«.

U tom smjeru su se na tamburaškom polju istakli: **IVAN MIZINOVIC** u Bosni koračnicom »Kroz Čemalušu« i karišik »Kroz narod«. **ALEKSANDAR UGRENOVIĆ** (1883—1959), rodom iz Petrinje, kao đak je bio nazivan tamburaškim virtuozom, a aranžirao je mnoštvo kompozicija i slagao potpurije za tambure («Petrinjski zvuci»). Kao profesor šumarskog fakulteta proučavao je pitanje drveta, iz kojeg se grade najbolje tambure. **MARKO PAVLIČIĆ** (1886), iz Bosanskog Petrovca, učiteljevao je po raznim mjestima Bosne i Hercegovine i vodio tamburaške zborove, a skladao je valcer »Na obali Sane«, pjesmu »Kletva« za bariton i tamburaški zbor, »Kreševsku dirliju« itd. **IVAN BAREŠIĆ** (1887) iz Bjelovara uveo je mjesto jednoglasnog dijatonskog brača tamburu sa šest žica tako da je uz četiri jednoglasne žice na kojima se svira kao na farkaševskom braču dodao još dvije žice za kvintu krupnije ugodene. Komponirao je koračnice i slagao karišike.

PERO TUMBAS HAJO (1891), vrlo popularni bunjevački tamburaš-primaš iz Subotice, složio je mnogo potpurija, aranžirao razne pjesme i kompozicije i komponovao nekoliko kola i pjesama («Noć na Paliću»). **ALEKSANDAR ARANICKI** (1892), iz Nadalja u Bačkoj, bio je u glazbi učenik Ise Bajića. Kao student u Pešti vodio je đачki tamburaški orkestar. Kao profesionalni tamburaški zborovođa djelovao je na radio-stanicama u Beogradu, Titogradu i Novom Sadu. Udešio je za tambure velik broj narodnih pjesama i kola, složio mnogo potpurija i aranžirao mnoštvo domaćih i stranih

skladbe, a za vrijeme svog djelovanja u Osijeku i neke skladbe za tambure. Njegova »Poskočnica« štampana je kao prilog časopisa »Tamburaška glazba«.

FRANJO BERTIĆ (1882—1943), Bačvanin iz Bača, svršio je gimnaziju u Vinkovcima i pravni fakultet u Zagrebu gdje je učio i svirati u violončelo kao đak Umberta Fabrija. Još kao gimnazijalac postao je tamburaš i tamburaški dirigent. Slagao je karišike, na pr. »U Šokadiji«, udešavao narodna kola za tamburaški zbor, a ponešto i skladao, na pr. »Šokačku koračnicu«. Poznat je postao po »Šokačkom kolu« koje je koncertno koncipirao kao dvije efektne skladbe za tamburaški orkestar.

IVAN OCVIRK (1883—1947) rodio se kod Celja, a glazbu učio u Celju i Regensburgu. Bio je u muzičkoj službi u Ljubljani, Št. Jurju, Sinju i Sisku. Skladao je za klavir, orgulje, violinu i pjevačke zborove. Tamburaške su mu skladbe »Idila«, »Biserka-kolo«, »Zvezdana noć« i »U perivoju«.

U Sloveniji je na tamburaškom polju mnogo radio **MARCO BAJUK** (1882—1960) slažući potpurije, instrumentirajući za tambure razne kompozicije i narodne pjesme, a nešto je i skladao, na pr. koračnicu »Na vasi«. Napisao je i slovensku »Tamburašku školu« (1922). U mladosti je za tambure skladao i istaknuti slovenski kompozitor **STANKO PREMRL** (1880) iz Šent Vida pri Vipavi. Svršio je konzervatorij u Beču. Bio je dirigent đačkog tamburaškog zbora u Ljubljani, obrtničkog na Vrhniki i slovenskog društva »Straža« u Beču. Proslavio se kao orguljaški virtuoz. Komponirao je oratorije, vokalne, komorne i orguljaške skladbe. Za tambure je skladao nekoliko koračnica i aranžira narodne pjesme. **BOLESLAV PODBREGAR** pojavio se kao skladatelj valcera i karišika. **MATKO ŠIJAKOVIĆ** (1899), rodom iz Tovarnika u Srijemu, djeluje od mladosti u Ljubljani te je kao zborovođa sa svojim tamburaškim zborom poslije drugog svjetskog rata neko vrijeme nastupao i na ljubljanskoj radio-stanici. Slaže pot-

purije, aranžira razne kompozicije drugih skladatelja za tambure i komponira valcere i koračnice («Vandrovček»).

ROKO ŠIMUNACI (1886—1937) ubraja se među popularne tamburaške kompozitore koračnica, valcera, polki, mazurki, karišika i sličnih skladbi. Rodio se u Zagrebu, gdje je bio dirigent cijelog niza tamburaških zborova i gdje je i umro. Najpopularnija mu je koračnica »Nejdemedime dime«, polka »Vesela plesačica«, karišik »Iz narodnog vrtića« i idila »Jedne tihe noći«, a u ritmu polke skladao je programnu kompoziciju »Iz slavonskih šuma« pod utjecajem Brožove glazbene slike »U posavskoj šumi«.

U tom smjeru su se na tamburaškom polju istakli: **IVAN MIZINOVIC** u Bosni koračnicom »Kroz Čemalušu« i karišik »Kroz narod«. **ALEKSANDAR UGRENOVIC** (1883—1959), rodom iz Petrinje, kao đak je bio nazivan tamburaškim virtuo-zom, a aranžirao je mnoštvo kompozicija i slagao potpurije za tambure («Petrinjski zvuci»). Kao profesor šumarskog fakulteta proučavao je pitanje drveta, iz kojeg se grade najbolje tambure. **MARKO PAVIČIĆ** (1886), iz Bosanskog Petrovca, učiteljevao je po raznim mjestima Bosne i Hercegovine i vodio tamburaške zborove, a skladao je valcer »Na obali Sane«, pjesmu »Kletva« za bariton i tamburaški zbor, »Kreševsku dirliju« itd. **IVAN BAREŠIĆ** (1887) iz Bjelovara uveo je mjesto jednoglasnog dijatonskog brača tamburu sa šest žica tako da je uz četiri jednoglasne žice na kojima se svira kao na farkaševskom braču dodao još dvije žice za kvintu krupnije ugođene. Komponirao je koračnice i slagao karišike.

PERO TUMBAS HAJO (1891), vrlo popularni bunjevački tamburaš-primaš iz Subotice, složio je mnogo potpurija, aranžirao razne pjesme i kompozicije i komponovao nekoliko kola i pjesama («Noć na Paliću»). **ALEKSANDAR ARANICKI** (1892), iz Nadalja u Bačkoj, bio je u glazbi tučenik Ise Bajića. Kao student u Pešti vodio je đački tamburaški orkestar. Kao profesionalni tamburaški zborovođa djelovao je na radio-stanicama u Beogradu, Titogradu i Novom Sadu. Udesio je za tambure velik broj narodnih pjesama i kola, složio mnogo potpurija i aranžirao mnoštvo domaćih i stranih

kompozicija za tambure, a izvorno nije komponovao. DUŠAN UMIĆEVIĆ (1893), iz Banjaluke u Bosni učio je muziku kod Gustava Broža u Tuzli, zatim u Sarajevu i Pragu. Vodio razne tamburaške orkestre gdje god je po Bosni službovao, slagao potpurije, aranžirao pjesme i komponovao »Banjalučku koračnicu« itd.

VLADIMIR J. HAFNER (1886—1907), Osječanin, istakao se iza Kolarića i Majera najviše kao osječki tamburaški skladatelj. Premda je mlad umro, mnogo je skladao. Bio je tamburaški dirigent u Osijeku i u Tarnovu u Galiciji. Stil njegovih kompozicija bliži je kapelničkom stilu Hruze, Bosiljevca, nego narodno-umjetničkom stilu Canićevu, iako po mladom umjetničkom poletu ima zajedničkih crta s Canićem i Vodopivcem. Uz koračnice »Slava Lisinskom«, »Lijepa ciganka«, »Osječke djeve« i druge skladao je polke, mazurke, gavote, fantazije, valcer »U ljetnoj noći« za tamburaški kvartet i karišik »Pod slavjanskim lipama«. Od njega su i dvije tamburaške opere »Veseli đaci« i »Seoska sablast«, pa je Hafner uz Prejca i Vodopivca među prvim kompozitorima tamburaških opereta. Poput Hruze, Broža i Canića i Hafner je komponirao glazbenu sliku »Svadba kraljice patuljaka«. Suradivao je i u sisačkoj »Tamburici«, a napisao je i studiju o Šandoru Bosiljevcu.

Zanimljiva osječka tamburaška pojava bio je FRANJO JOVANOVAČ (1886—1961), koji je kao maturant došao na ideju, da sklada prvu tamburašku operu »Lukavi služnik«, u jednom činu. To je muzički i sadržajno previše naivna kompozicija, monotono građena samo u G-duru i C-duru. I nedramatičnost libreta koji je napisao Ante Bertović i previše početnička glazba čine da tom djelcu pripada naslov komična scena, a ne komična opera. Komponirana 1904. godine izvedena je najprije u Osijeku uz klavirsku pratnju na jednoj đačkoj izvedbi, a 1912. godine je na tamburaškoj turneji osječkih tamburaša po Balkanu izvedena u Carigradu pred sultanom. Svakako to je bio zanimljiv muzički đački pothvat. — Osječanin iz tog doba: ADOLF TUŠTER 1885—

1957) udešavao je razne skladbe i karišike za tambure. ALEKSEJ SABOLJEV (1888—1960) mlad je skladao »Vojničku koračnicu«, objelodanio u sisačkoj »Tamburici« prikaz života Vladimara Hefnera i pišući o reformi tamburaškog orkestra mnogo obećavao, ali se poslije prvog svjetskog rata nije više javljao. EUGEN KRAJ (1887), skladatelj operete »Mali ptičar«, vokalnih kompozicija, scenske muzike i kariška, skladao je za tambure »Slavonsko kolo« i dr. U Osijeku je učiteljsku školu polazio i tamburaškom se glazbom počeo baviti MARTIN PETRIČEVIĆ (1880—1914), rođen u St. Mikanovcima, koji je kasnije kao učitelj tako oduševljeno radio na tamburaškom polju da je on jedini svoje tamburaše iz St. Mikanovaca odveo na prvi tamburaški sastanak u Zagreb godine 1907. Složio je za tamburaški zbor karišik »U selu na prelu« i »Mikanovačko kolo«. Među osječkim tamburaškim pregaocima istakao se i VIKTOR PERAS (1895) kao zborovođa, a slagao je i neke karišike i valcere te skladao »Idilu« i »Pjesmu bez riječi«.

DRAGUTIN ELIAŠ (1886—1937) postao je kao Slavonac, rodom iz Suhopolja, jedan od prvaka tamburaške glazbe u Americi. Bio je vrstan tamburaš i otišao 1903. u Sjedinjene Države Amerike. Ondje je krajem 19. stolj. tamburaštvo među našim iseljenicima uhvatilo jak korijen, pa je Eliaš naišao na plodno tlo za svoj tamburaški rad. Onako mlad učio je još i u Americi dalje opću glazbu i potkovan nešto širim glazbenim znanjem, nego što je to običaj kod tamburaša, razvio se u najistaknutijeg tamburaškog prvaka Amerike prije osnutka današnjeg najboljeg američkog tamburaškog orkestra Duquesne University Tamburitzans. Slagao je karišike i aranžirao za tambure kompozicije raznih skladatelja. Komponirao je koračnice »Radnička straža«, »Zvonimir«, »Prosvjeta«, uvertiru »Ljubi slobodu«, kompoziciju »Borcima rada«, pastorale »Dan prirode«, fantaziju »U školi« i tako redom. Bio je napredan čovjek i član radničkog pokreta.

RUDOLF CRNKOVIĆ (rodom iz Gorskog Kotara) došao je za decenij poslije Eliaša u Ameriku i postao izdavač tamburaških kompozicija. Osim potpurija skladao je više koračnica, na pr. »Junačka koračnica«, i druge skladbe. Napisao je »Tamburašku školu« i »Tamburaški priručnik«.

JANKO HRVAČIĆ (1883—1938), rodom iz Odre u Turopolju, postao je uz Eliaša i Crnkovića treći istaknuti tamburaški propagator u Americi. Pokušao je osnovati Tamburaški savez za Ameriku 1936. godine sa sjedištem u Detroitu i Detroitu tamburašku simfoniju od 25 tamburaša i 3 violiniste. No za simfonijsko muziciranje treba i simfonijska literatura, a te nije bilo. Hrvčić je skladao uvertiru »Turopoljci«, koračnicu »Radnički pozdrav«, polku »Šokica«, rapsodije, fantazije, potpurije, valcere i druge skladbe.

Prije Eliaša, Crnkovića i Hrvčića bili su u Americi već neki drugi koji su američke tamburaške zborove nastojali opskrbiti bar aranžiranom literaturom, ako ne izvornom. Takav tamburaški aranžer među hrvatskim iseljenicima u Americi bio je JURAJ MAJNARIĆ koji je za tambure udešavao američke plesove, pa je neke od tih izdao Janko Stjepušin u Sisku, na pr. »Dom, slatki dom«, »Kornjača i golub« itd. Zanimljiv iseljenički tamburaški nemirni duh bio je ANTE JORDAN, rodom iz Siska, koji je na tamburaškom polju kao zborovođa i kao aranžer raznih kompozicija ne samo u Americi, nego i čak u Indokini, gdje je osnovao tamburaški zbor od ondašnjih domorodaca i komponirao »Tonkinesku koračnicu« koja je štampana u Sisku. — Između oba svjetska rata djelovao je u Americi kao muzičar RASIM KOVAČEVIĆ (1887—1957), rodom iz Banja Luke u Bosni, koji se još kao banjalučki gimnazijalac i kao student filozofije na zagrebačkom sveučilištu istakao na tamburaškom polju, te je 1912. godine u Sisku štampan njegov karišik turskih melodija »Zvuci s Istoka« za tambure. Studirao je i glazbu u Zagrebu. U Americi je bio muzički pedagog, čelist u simfonijskom orkestru i tamburaški dirigent. Poslije drugog se svjetskog rata vratio u domovinu, svirao u opernim orkestrima u Rijeci i Sa-

rajevu, bio tamburaški dirigent u Sarajevu i napokon gimnazijski profesor u Zadru, gdje je i umro. Od njegovih tamburaških kompozicija spominju se koračnice »Musliman« i »Naprijed pioniri«, pjesma »Basanka« uz tambure i druge.

KAMILO KOLB (1887), rođen u Okučanima u Slavoniji, polazio je gimnaziju u Slavonskoj Požegi, a glazbu je učio na konzervatoriju u Zagrebu i Ljubljani. Komponirao većinom vokalne skladbe, među njima dva oratorija. Kao muzički stvaralac sličan Vinku Vodopivcu, pojavio se i u tamburaškoj glazbi paralelno s tim slovenskim skladateljem najprije s koračnicom »Za dom«, izdanom 1910. godine u Sisku kao prilog časopisa »Tamburica«. Već tu se očitovala njegova sočna melodija i neobična kompozitorska tehnika koja provejava njegovo kasnije tamburaško glazbeno stvaranje. Najznačajniji Kolbov prinos tamburaškoj literaturi osobito su dva njegova djela: »Svečana uvertira«, nagrađena nagradom u jednom natječaju i štampana kao prilog časopisa »Hrvatska tamburica« u Zagrebu 1940. godine, zatim »Mala simfonija« koja je iza Andrićeve »Bačke simfonijete« druga simfonijeta u tamburaškoj glazbi, a kronološki poslije Zajčeva »Koncertnog allegra«, Adamićeve »Serenade in modo classico« i Andrićeve »Bačke simfonijete« četvrto tamburaško muzičko djelo simfonijskog smjera. Najnovija Kolbova tamburaška skladba »Na majčinu krilu« (1960) namijenjena je najmlađima.

VINKO ŽGANEC (1890), rođen u Vrantišincu u Međumurju, nasljednik je Franje Kuhača u skupljanju narodnih pjesama i muzikologiji, pa posvećuje pažnju i tamburi za koju udešava međumurske i rusinske narodne pjesme, a skladao je i oveću koncertnu tamburašku kompoziciju »Međumurski plesovi«. Najveće je njegovo djelo da je sabravši mnogo tisuća međumurskih narodnih melodija otkrio međumursko muzičko bogat-

stvo, koje prije njega nije skoro uopće bilo poznato. Komponira vokalne kompozicije. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije. Izdao je desetak knjiga narodnih pjesama i napisao mnoštvo muzikoloških studija.

ADOLF GROEBMING (1891), rodom iz Trsta, ima posebnih velikih zasluga za tamburašku glazbu u Sloveniji. Pokrenuo je 1926. godine u Ljubljani tamburaški časopis »Tamburaš« koji je poslije sisačke »Tamburice« bio drugi tamburaški list u Jugoslaviji, ali je izlazio samo dvije godine. Sam Groebming stoji na stanovištu, da tamburaškom orkestru ne valja zatvarati vrata i od simfonijske muzike, pa je instrumentirao za tambure slavnu Schubertovu »Nedovršenu simfoniju« koja je i štampana u Sisku, i to je dosad jedina štampom izašla simfonijska tamburaška partitura. Groebming je skladao za tambure koračnicu »Naša nova zastava« na motive iz narodnooslobodilačke borbe, priredio više plesova, instrumentirao razne kompozicije i sam skladao »Scherzetto in modo classico« itd. Bio je direktor muzičke škole u Ljubljani, pisac je knjige »Zborovođa« i urednik revije »Naši zbori« za pjevačke zborove za koje je i sam dosta skladao. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije.

ZLATKO ŠPOLJAR (1892.) rođen u Miholjcu kod Križevaca, već je kao đak komponirao za tambure. Kasnije se bavio samo vokalnom glazbom i tek pred drugi svjetski rat javio se opet i na tamburaškom polju. Od njega je nekoliko rukovjete, skladao je »Ples na narodnu temu«, »Kolo«, pjesmu »Tamburice odjekni kroz selo«, scensku glazbu za dječju glumu »Šegrt Hlapić« i udesio više narodnih pjesama za tambure. Napisao je i »Školu za tambure« za pionire. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije.

III

JOSIP ANDRIĆ (1894), rođen u Bulkinu u Bačkoj, odrastao u Moroviću u Srijemu, muziku učio u Slavonskoj Požegi i Pragu, pravo u Zagrebu, filozofiju u Innsbrucku i Zagrebu. Tamburom se bavi od osme godine, a tamburaškim komponiranjem od petnaeste godine (1909). Komponirao je ukupno preko 700 kompozicija, od tog oko 350 za tambure. U svojim skladbama obrađuje pretežno bačku, srijemsku i slavonsku tematiku, pa je njegova prva opera »Dužijanica« prva bunjevačka opera uopće, druga opera »Šijakinja« ima radnju iz slavonskog požeškog kraja, treća »Raspršeno kolo« je slavonsko-srijemskog sadržaja, a četvrta »Matoš« ima za glavnog junaka pjesnika koji potječe iz Bačke a rodio se u Srijemu. Njegova opereta »Na vrbi svirala« događa se u Bačkoj i Srijemu. Tako je i za svih šest svojih kantata, za svoje sve tri simfonije, za svoj gudački kvartet, za mnoge svoje klavirske, violinske, vokalne i gotovo za sve tamburaške skladbe uzeo vojvođansko-slavonsku tematiku. Ali komponira i na tematiku svih ostalih krajeva Jugoslavije, na tematiku gradišćanskih, slovačkih, moravskih i američkih Hrvata, zatim na češku, slovačku i lužičkosrpsku tematiku. Iako stvara skoro na svim glazbenim područjima — na opernom, simfonijskom, komornom, vokalnom itd. — najistaknutiji je kao tamburaški kompozitor stvorivši više izvornih tamburaških kompozicija nego ijedan drugi skladatelj prije njega. Stoji na stanovištu da tamburašku glazbu treba podići na što viši um-

jetnički stepen, jer samo tako može doći do pravog i trajnog značenja u našoj muzičkoj kulturi. Prošlo je doba aranžerskog i potpurijskog tamburaštva koje je dovelo tamburašku glazbu do stagnacije i oduzelo joj ugled. Jedino umjetničko izvorno glazbeno stvaralaštvo omogućuje tamburaškoj glazbi pravo na opstanak. Svaki instrument u muzičkom životu i historiji muzike vrijedi samo toliko koliko mu vrijedi literatura koja je za nj stvorena. Imajući to pred očima Andrić i pisanjem o problemima tamburaške glazbe i kao pisac povijesti tamburaške glazbe i kao muzički urednik i kao funkcioner u tamburaškom životu (potpredsjednik i kasnije predsjednik bivšeg Hrvatskog tamburaškog saveza osnovanog 1937. u Osijeku, član umjetničkog odbora festivala tamburaške glazbe Jugoslavije itd.) i kao kompozitor zacrtava sve jasniju liniju umjetničkih težnja u tamburaškoj glazbi. Izvorno tamburaško glazbeno stvaralaštvo treba da ide na jednoj strani smjerom Paje Kolarića i Marka Nešića za stvaranjem u malim formama novih narodnih pjesama i novih narodnih plesova, a na drugoj strani smjerom Ivana Zajca i Emila Adamića za stvaranjem glazbenih tamburaških djela u većim i najvećim muzičkim formama, čak i simfonijskim i muzičko-scenskim. Još prije četvrt stoljeća propagirao je ideju osnivanja Tamburaške filharmonije i spajanje tamburaškog orkestra s instrumentima simfonijskog orkestra. U svemu ideja muzičke afirmacije tambure, prema Andrićevu stavu, ide za tim da se tambura od vulgarnog instrumenta izdigne na umjetnički stepen na kojem će joj biti priznata jednakopravnost s drugim, u muzičkom svijetu uvažanim instrumentima. Sve to nije u suprotnosti s amaterskim muziciranjem koje prevladava u izvađačkoj tamburaškoj praksi, jer amaterstvo samo s umjetničkim težnjama ima vrijednost, a amaterstvo koje se oslanja na

diletanstvo ostaje bez vrijednosti. Izvođenjem diletantskih bezvrijednih kompozicija tamburaški zbor ne postizava nikakav kulturni cilj, naprotiv samo izvođenjem umjetnički vrijednih kompozicija vrši kulturnu funkciju. Bez muzičkog amaterstva ne bi mogla postojati ni muzička umjetnost, i obratno, bez umjetničkog sadržaja nema ni muzičkog amaterizma, nego ostaje samo bezlični mutni diletantski talog. Uz te i takve ideje Andrić propagira misao tamburaškog jedinstva: napisao je prvu »Školu za tambure« za sve sisteme (1953), prvu »Historiju tamburaške glazbe« (od koje je zasad izdan samo ovaj nepotpuni pregled), neizdanu »Nauku o tamburi« i »Malu tamburašku enciklopediju« nastojeći oko upoznavanja i zbližavanja svih pojava tamburaškog razvoja, oko jedinsvene tamburaške partiture i literature te oko sinteze svega najboljega i najvrednijega u tamburaštvu i za ostvarenje punog tamburaškog jedinstva.

Komponirati počeo je Josip Andrić kao požeški gimnazijalac s tri tamburaške skladbe »Ispod požeških brda« (1909). Prva njegova štampana skladba za tambure bila je »Pjesnikov cvjetak« (1912) koju je izdao Jan-ko Stjepušin u Sisku. U isto je vrijeme nastala njegova prva uvertira »Na vrbi svirala« i zatim do početka prvog svjetskog rata još dvije njegove popularne koncertne skladbe »Na bunaru« i »Srijemska rapsodija«. Skoro četvrt stoljeća kasnije ide u tamburaškom komponiranju naprijed s idilom »Veče pod seoskim dudom«, koju je kritika (Natko Devčić, Žiga Hiršler) ocijenila kao nešto posebno novo u načinu tamburaškog komponiranja. Odmah odatle pristupa Andrić komponiranju »Bačke simfonije« (1939—40) idući za najvišim dometom u tamburaškoj glazbi. To je djelo muzički slavospjev o Bačkoj, kompozitorovu rodnom kraju, a građeno je u klasičnoj simfonijskoj formi sa četiri stavka od kojih je prvi u sonatnom obliku, posljednji u obliku ronda, a srednja dva stavka su jedan polagani raspjevani (sa solo-pjevom) i jedan u plesnom ritmu skerca. Kad je prvi stavak te simfonijete izveden na koncer-

tu u Zagrebu 1940. godine, nije se znalo za Adamičevu »Serenadu« koja je otkrivena tek više nego decenij iza toga, pa je pojava te simfonijske tamburaške kompozicije izazvala razna suprotna mišljenja o tom, da li treba s tamburaškom glazbom ići tako daleko. Cijela simfonijeta izvođena je u ova dva decenija otkad postoji samo na radio-stanicama u Zagrebu, Osijeku i Novom Sadu, pa do prve javne koncertne izvedbe dolazi tek na drugom festivalu tamburaške glazbe Jugoslavije u Osijeku 2. lipnja 1962. Od postanka tog djela koje čini razmeđe ne samo u stvaranju skladatelja Andrića, nego u tamburaškoj glazbi uopće, prošla su preko dva decenija s najopsežnijim kompozitorovim stvaranjem.

Iz ukupnog Andrićevog skladateljskog stvaranja nastala su na tamburaškom polju ova djela: 6 uvertira »Na vrbi svirala«, »Republika«, »Radnička uvertira«, uvertira »Pajo Kolarić«, »Iseljenička uvertira« i »Saćurica i šubara« (ova za simfonijsko-tamburaški orkestar), 3 simfonije »Bačka simfonijeta«, »Srijemska simfonijeta« i »Mala seoska simfonija« (ova za simfonijsko-tamburaški orkestar), 5 kantata »Šokački svatovi«, »Slavonska berba« (Požeška), »Bunjevačka kantata«, »Kantata o Somboru« i »Fruška gora« (na riječi Boška Petrovića, prvi put izvedena na prvom festivalu tamburaške glazbe Jugoslavije u Osijeku 1961.), muzička komedija »Na vrbi svirala«, balet »Jurjaši« (prva izvedba u Berlinu 1960. po Zagrebačkom pionirskom kazalištu), velik broj suita »Lijepa Jela iz našega sela«, »Vesnina suita« »Djevojačka suita«, »Bačka suita«, »Virovitička suita«, »Monovička suita«, »Brodaska suita«, »Miholjačka suita«, »Trsatska suita«, »Radenska suita«, »Kod dunavske skele«, »Vinkovački diptih«, »Zagrebački divertimento«, »Tamburaški divertimento«, »Plitvička suita«, »Žetelačka suita« (posljednje dvije za simfonijsko-tamburaški orkestar), 22 koncertna plesa »Slavonski ples«, »Srijemski ples«, »Šijački ples«, »Šokački ples«, »Bunjevački ples«, »Bački ples«, »Baranjski ples«, »Zagorski ples«, »Medumurski ples«, »Primorski ples«, »Hvarski ples«, »Bosanski ples«, »Hercegovački ples«, »Gradišćanski ples«, Dva srbijanska plesa (Šumadijski i Pomoravski), »Ples slovačkih Hrvata«, »Ples moravskih Hrvata«, Dva lužičko-srpska plesa, »Šip-tarski ples« »Radničko koncertno kolo« (svi ti plesovi postoje i u tamburaškoj i u simfonijskoj verziji), 10 elegija »Bunjevačka elegija«, »Šokačka elegija«, »Zagorska elegija«, Dvi-

je srijemske elegije, »Sarajevska elegija«, »Mostarska elegija«, »Novosadska elegija«, »Bukinska elegija« i »Elegija o Paji Kolariću«, zatim »Balada o Adžiji« i »Balada o Miškini«, 7 rapsodija, 3 idile, skerco »Tambura Paje Kolarića« za brač solo i tamburaški orkestar, Koncert u a-molu za brač solo i tamburaški orkestar, veći broj raznih drugih manjih i većih kompozicija, oko 100 pjesama u narodnom stilu uz tamburašku pratnju i oko 150 novih kola u stilu narodnih plesova.

Uz to tamburaško stvaranje Andrić je komponirao isto toliko kompozicija na ostalim muzičkim područjima. Napisao je i knjige »Kako ćemo razumjeti glazbu«, »Ruska opera«, »Slovačka glazba«, »Lužičko-srpska glazba« i mnogo muzičkih studija. Sabrao je i zapisao preko 2000 narodnih pjesama po Bačkoj, Slavoniji i drugim našim krajevima. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije. Jedini je iz Jugoslavije koji je kao kompozitor na lužičkosrpske teme i tekstove uvršten u historiju muzike Lužičkih Srba (Jan Rawp »Serbska hudzba«, Budyšin 1958).

JAKOV GOTOVAC (1895), rodom iz Splita, koji je stvorio najpopularniju operu Jugoslavije »Ero s onog svijeta« i po svem svijetu poznato »Simfonijsko kolo«, počeo se glazbom baviti uz tamburu kao dirigent i kompozitor »Elegije« za bariton i tambure. Nema sumnje da je i to dosta utjecalo na njegov kasniji razvoj u smjeru narodno-muzičkog stvaralaštva, gdje je postigao mjesto prvaka. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije.

SLAVKO JANKOVIĆ (1897), rodom iz St. Mikanovaca u Slavoniji, bavio se tamburanjem od mladosti, ali je na poticaj Vjekoslava Mutaka pristupio k općoj tamburaškoj akciji tek pred drugi svjetski rat. Kao dirigent tamburaškog orkestra zagrebačke radio-stanice davao je poticaje kompozitorima izvodeći njihove tamburaške skladbe. Tako je i kompozitora Frana Lhotku predobio, da je za tamburaški zbor instrumentirao Kolo iz svog baleta »Đavo u selu« u kojem je originalno i upotrebio bio tambure. Janković je poslije propagiranjem troglasnih kvint-

nih tambura koje su već i drugi prije bili upotrebljavali postao poznat, pa su te tambure prozvane Jankovićevim sistemom slično, kao što su Kuhač-Majerove nazvane Farkaševim sistemom. Janković nije kompozitor koji komponira originalno, nego udešava narodne pjesme i tuđe skladbe za tambure. Uređivao je zbirke tamburaških kompozicija »Narodna tamburica« i nagovorio poduzeće »Glazbala« u Zagrebu da (kao nekad Stjepušin) izdaje tamburaški časopis »Tamburaška glazba« (koji je od 1955. godine izlazio (uredništvo Ivan Plasaj, dr Josip Andrić, Slavko Janković i Vjekoslav Mutak). Janković je napisao i »Tamburašku školu za samouke« i »Vježbe za tambure«. Na ljetnim muzičkim tečajevima Saveza muzičkih društava Hrvatske predaje tamburanje.

BORIS KRNIC (1900), rodom iz Kostajnice na granici Hrvatske i Bosne, kompozitor je kantata, oratorija, orkestralnih i vokalnih djela te dviju malih opera i operete »Zagorska ruža«. Tamburaškoj se glazbi naknadno priklonio instrumentiravši Guida Hreljanovića operetu »Zagorec, vino i vrag« pred drugi svjetski rat za tambure. Poslije rata sve više sklada za tambure, pa su mu najistaknutije tamburaške skladbe »Vesela predigra«, »Uvertira u e-molu«, »Počeo je radni dan«, »Sličica iz Srijema«, »Koncertni ples«, skerco »Staro sito«, fantazija »Partija slavne heroje nam dala«, balada »Partizanka« za tenor i tamburaški orkestar itd. Najnovije mu je djelo Koncert u G-duru za klavir i tamburaški orkestar. Njegov se stil komponiranja odlikuje jasnoćom, sočnošću i finoćom melodičke, biranom harmonijom i pedantnom instrumentacijom. Za simfonijoko-tamburaški orkestar je skladao vrlo lijepu »Uvertiru«, »Ples iz Baranje« te osobito suitu »Prigorska svadba«

koja je vrlo efektana. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije.

LEON STJEPANOV (1901), rodom Osječanin, istakao se kao operetni, instrumentalni i vokalni kompozitor te kao melograf. Za tambure je skladao »Slavonski krajobraz« u tri stavka, »Slavonsku berbu« u tri stavka i udešavao narodne pjesme i kola.

JURAJ STAHULJAK (1901), rodom iz Sv. Jane kod Karlovca, skladao je dvije opere, više orkestralnih i komornih kompozicija i vokalne skladbe. Za tambure je skladao »Junaksko kolo« i »Plesnu suitu« u modernijem stilu. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije.

VJEKOSLAV MUTAK (1901—1957), rodom iz Mača u Hrvatskom Zagorju, razvio se od tamburaša samouka u izvrsnog propagatora tamburaške glazbe. Najboljem zagrebačkom tamburaškom orkestru između dva svjetska rata »Zajc« bio je duša i pokrenuo 1936. godine časopis »Hrvatska tamburica« koji je uređivao i izdavao do 1943. godine. Okupio je oko njega najbolje tadanje tamburaške snage. Bio je tajnik Hrvatskog tamburaškog saveza.

Do drugog svjetskog rata pojavili su se na tamburaškom polju Vukovarac DRAGUTIN PLAVEC (1902—1958) idilom »Jutro na selu«, Dalmatinac VINKO SAGRESTANO skladbom »Nestašnost leptira«, Dubrovčanin AMARINO ČINGRIJA fantazijom »U samoći«, Sišćanin JOSIP CORELJ (1902) uvertirom »Svečanost na moru« i koračnicom »Pozdrav Sisku«, JAKOV ARMANO (1906) iz Cirkvene kod Križevaca koncertnom skladbom »Iz mog djetinjstva« i drugim skladbama, a Dr STJEPAN TOMAŠ (1902) kao izvrstan tamburaški dirigent i instrumentator uvodeći u tamburaški orkestar do 20 raznih vrsta tambura s posebnim dionicama u partituri.

TIHOMIL VIDOŠIĆ (1902), rodom iz Boljuna u Istri, bavio se tamburom još kao đak, ali kompozicijama za

tambure tek poslije Oslobođenja. Komponirao je operu »Mladić«, orkestralna i druga djela. Za tambure je udešavao narodne pjesme i na njihovu temelju skladao predigru »O j m o r e d u b o k o«, »Malu rapsodiju«, a na plesnim narodnim motivima »Pjesmu i ples«, »Tri narodna plesa« i »H e r c e g o v a č k i p l e s«. I najnoviju »V o j v o d a n s k u u v e r t i r u« komponirao je efektno na citatima vojvođanskih pjesama. Za simfonijsko-tamburaški orkestar je skladao »Koncertno kolo«. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije.

BRANKO ČENEJAC (1903), rodom iz Šajkaša kod Novog Sada, radio je mnogo kao horski i tamburaški dirigent i nastavnik muzike. Slagao je za tambure spletove, aranžirao pjesme, komponovao marševe i druge kompozicije, na pr. »S r e m s k u s u i t u«.

MILAN PREBANDA (1907) stupio je tamburaškom kompozicijom »B o s a n s k a r a p s o d i j a« među tamburaške kompozitore koji predstavljaju Bosnu u tamburaškoj glazbi. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije.

HUGO BORENIĆ (1907), rođen u Gradišću, odrastao je u Virovitici i Osijeku, a glazbu učio u Sarajevu i Budimpešti. Tamburaški je dirigent bio na osječkoj Radio-stanici i sada na Učiteljskoj školi. Komponirao je za tambure koračnice, valcere, fantazije, parafraze, gavote, pjesme, idilu »Zvonjava na večer«, »M a d r i g a l e t t e«, uvertire »S i l h u e t a« i »B a r o k n a u v e r t i r a«, »T i t o v u k o r a č n i c u«, »Sutjesku« itd.

U Osijeku je život završio FRANJO ŠRAM (1904—1949), rodom iz Zemuna koji je za tambure pisao parafraze »Škripi đeram« i »Petrijnsko kolo«. — Osječanin FRANJO KOSINA (1907) djeluje kao učitelj glazbe u Đakovu, komponira koračnice, valcere, karišike i pjesme. — KARLO HABULIN (1900), iz okolice Zlatara, komponirao je »T a m b u r a š k u k o r a č n i c u« i »I d i l u«.

JOSIP STOJANOVIĆ (1909), rodom iz Siska, bavio se isprva zabavnom glazbom i kaligrafiranjem nota te je kaligrafirao tamburaške partiture za štampanje u listu »Hrvatska tamburica«. Tu se upoznao s urednikom tog lista Vjekoslavom Mutakom koji ga je uveo u tamburaški orkestar »Zaje« za dirigenta. Budući da je već prije rata taj orkestar postao glavni nosilac tamburaške glazbe na zagrebačkoj radio-stanici, Stojanović je s pomoću tog orkestra poslije rata postao stalni tamburaški dirigent Radio-Zagreba. Šest je godina razvijao veliku tamburašku aktivnost, ostvario i prvi simfonijsko-tamburaški orkestar u sklopu zagrebačke radio-stanice te privukavši mnoge kompozitore na saradnju omogućio nov procvat tamburaške literature. No nakon svega toga on je tamburaštvo napustio i vratio se zabavnoj muzici postavši direktor opatijskih festivala zabavne muzike. Komponira za orkestar, za simfonijsko-tamburaški orkestar je napisao »Slavonsku rapsodiju«, »Bosansku plesnu scenu«, a za tamburaški zbor »Vedru uvertiru«, dvije »Humoreske«, suitu »Sedam pjesama« i aranžirao mnoštvo narodnih pjesama i kola. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije.

ISIDOR HADNAĐEV (1909), rodom iz Bečeja u Bačkoj, radi na polju horske i tamburaške muzike kao nastavnik, dirigent i sada urednik narodne muzike u drugim emisijama novosadske radio-stanice. Za tambure je mnogo aranžirao i obradio, a komponovao »Kroz selo«, »Uspavanku«, »Čičino kolo«, jednu koračnicu itd.

LORENC ANTONI (1909), rođen u Skopju, prvak šiptarske muzike u Jugoslaviji i urednik narodne muzike na radio-stanici u Prištini, komponira vokalne i orkestralne kompozicije u šiptarskom narodnom duhu. Kom-

ponirao je i za mandolinistički orkestar. Zapisao velik broj šiptarskih narodnih pjesama i izdao ih u nekoliko štampanih zbirki. Član je Saveza kompozitora Jugoslavije. Bavi se problemom da iz šiptarskih tipova tambura sastavi tamburaški orkestar koji bi po sastavu odgovarao standardnom tamburaškom orkestru i imao jednaku shemu partiture. Komponirao je za tambure » Uspavana ku«, » Šiptarsku igru« i » Šiptarsku rapsodiju«. Obradio je mnogo šiptarskih pjesama

JOSIP KAPLAN (1910), rodom iz Krškog u Sloveniji, komponira vokalne i instrumentalne skladbe, a za tambure većinom vokalno-tamburaške, na pr. » Jesen«, »Bosanska rapsodija«, » Partizanska rapsodija« itd. Ima i »Međimurski ples«.

MILAN BOKAN (1911), iz Vardišta kod Višegrada u Bosni, bavi se tamburaškom pedagogijom i usavršavanjem tambure kao orkestralnog instrumenta. Upotrebljava transponirane g-tambure te je napisao i »Školu za tambure«. Stoji na stanovištu kruškolike kvartne tambure. Idući za ozbiljnim tamburaškim muziciranjem instrumentirao je za tambure dvije sonatine od Diabellija, jednu od Mozarta i kompozicije od Grečanjina, Kabalevskog itd. Komponovao je »Plesnu suitu« u pet scena s pjevanjem.

RUDOLF RAJTER (1912), rodom iz Ivanca u Hrvatskom Zagorju, komponirao je pjesmu »Poleg jedne velike gore« o Ivancu i postao njom popularan. Za tambure skladao »Mali skerc«, fantaziju »Dopobjede«, scensku muziku za glumu »Neželjeni zet« itd. Melodijska mu linija teče vrlo lijepo.

SAVA VUKOSAVLJEV (1914), rodom iz Zmajeva kod Sombora, od djetinjstva se bavi tamburom. Bio je horski i tamburaški dirigent te nastavnik muzike. Sad

je dirigent tamburaškog orkestra Radio Novog Sada, s kojim izvodi najvažnija djela tamburaške literature i pomaže stvaranje novih tamburaških djela. Izvorno komponira za djecu vokalne kompozicije. Za tambure je mnogo aranžirao i obradio, a od izvornih tamburaških kompozicija mu je na prvom festivalu tamburaške glazbe Jugoslavije izveden » S k e r z o «. Napisao je i »Školu za tambure« bačkog sistema. Ubraja se među najbolje dosadanje tamburaške dirigente uopće, pa je uz Njilkoša dosad izveo najveći dio tamburaške, osobito novije literature. Njegovo dirigiranje daje izvođenom djelu promišljenu plastičnost, umjetničku jedrinu i dotjeranu arhitektonsku zaokruženost. Dirigent je suzdržljive subjektivnosti nastojeći na površinu izvući objektivne karakteristike i vrednote djela koje diriguje. Vojvodina je u njemu prvi put dobila dirigenta koji je shvatio umjetničku aktuelnost tamburaške muzike kao posebne vrednote specifički vojvođanske muzičke kulture i koji se prihvatio zadatka da vojvođanski udio u toj vrsti muzike dođe do što jačeg značenja. Vukosavljev je poslije mnogih razgovora i dogovora s prvacima tamburaške muzike drugih krajeva Jugoslavije preuzeo ulogu sazivača prve jugoslavenske konferencije tamburaških stručnjaka koja je održana u Novom Sadu g. 1958., dala temeljne smjernice za postepeno postizanje tamburaškog jedinstva i nov elan najnovijem tamburaškom razvoju. Na tamburaškim festivalima Jugoslavije dirigira najveća djela.

RADOSLAV STANIĆ (1919), rodom iz Taraša u Banatu, direktor Muzičke škole u Banjoj Luci, bavi se od 11. godine tamburom i vodio je više tamburaških orkestara kao dirigent i nastavnik muzike. Aranžirao za tambure i instrumentirao osobito kompozicije Ise Bajića (iz »Čučuk-Stane«), a komponovao 2 koračnice i 6 rapsodija.

Banaćanin MAKSO POPOV (1910), rodom iz Pančeva, komponovao je oko 20 pjesama uz tambure («U Banatu žito više glave»), više kola («Dolovsko kolo»), nekoliko koračnica i složio veći broj spletova. Bačvanin JAŠA LAKATOŠ (1913), rođen u Čonoplji, komponovao je »Kolo kraj Drave«, »Čonopljansku koračnicu«, »Serenadu« itd. Ističe se virtuoškim sviranjem na tamburi.

VLADIMIR RUŽĐAK (1922), proslavljeni baritonist, bavi se i komponiranjem za orkestar te za glas i klavir, a skladao je i za tambure neke skladbe, na pr. »Prigorsku suitu« te za simfonijsko-tamburaški orkestar »Primorsku suitu«.

JULIJE NJIKOŠ (1924) rodio se u Osijeku, gdje je polazio Muzičku školu. Već u građanskoj školi složio je tamburaški kvartet, a s 19 godina postao tamburaški dirigent pokazavši odmah velik elan u dirigentskom radu, te je konačno postao i dirigent tamburaškog orkestra Radio Osijeka. Njegovim nastojanjem osnovano je Slavonsko tamburaško društvo »Pajo Kolarić« (koje je u kritičnom previranju između 1951. i 1961. godine zadržalo nepokolebljiv smjer u tamburaškoj glazbi i dovelo je do nove afirmacije i napretka. Kao dirigent je Njikoš jedan od dosada najboljih tamburaških dirigenata uopće, pa nitko nije dosad izveo toliko i najvećih djela izvorne tamburaške literature kao on. Ta Njikoševa tamburaška dosljednost i težnja za umjetničkom afirmacijom tamburaške glazbe dovela je i do ostvarenja osječkih festivala tamburaške glazbe. Napisao je mnogo članaka i prikaza o tamburaškoj glazbi, a u rukopisu ima radnje: »Povijest tamburaške glazbe u Osijeku«, »Tamburaška glazbala srijemskog sustava« i »Narodni običaji u Slavoniji«. Štampom mu je izašla zbirka narodnih pjesama »Kad zapiva pusta Slavonija« (1954) s predgovorom dra Josipa Andrića. Kao melograf zapisao je preko 1500 slavonskih narodnih pjesama, kola i posko-

čica. Za tamburaški zbor je udesio i instrumentirao velik broj narodnih pjesama i kola te napisao dosta stilizacija i rukoveti. Izvorno je skladao koračnice, valcere, glazbene slike, intermezzo »Izgubljena nada«, suitu »Slavonijom ravnom«, raspjevanu »Slavonsku rapsodiju«, elegičnu »Pjesmu bez riječi« i sentimentalnu »Romanču u G-duru« od kojih su posljednje četiri skladbe postale najpoznatije i najobljubljenije među tamburašima i slušačima te nose na sebi sve karakteristike dosadanjeg Njikoševa komponiranja. To vrijedi i za njegove predigre »Žetva« i »U slavonskom selu«. Skladao je i scensku muziku za četiri igrokaza, scenski glazbeni narodni običaj »Komušanje«, folklorne prikaze »Svatovsko veselje u Slavoniji« i »Slavonijo zemljo plemenita«. Narodnu kantatu-suitu »Šokadija« komponirao je g. 1961. za prvi festival tamburaške glazbe Jugoslavije u Osijeku na kojem je kao završno djelo festivala i izvedeno. Njikošev stil komponiranja izlazi melodijski izravno iz korijena slavonske narodne melodike te se polazeći od citiranja i imitiranja približava sve više granicama gdje nastupa teren izvornog muzičkog izražavanja i formiranja. Dominantna mu je rapsodičnost forme, tradicionalnost harmonije te najširem shvaćanju skroz razumljiva i simpatična jednostavnost kompozitorske tehnike i tamburaške instrumentacije. I kad se Njikoš komponirajući udaljuje od vrela narodnog melodijskog izražavanja, nastoji naći melodijski put koji bi ga izdigao iznad konvencionalnosti, kao što je to uspio kod proćućene svoje male »Pjesme bez riječi«. Od Paje Kolarića preko Mije Majera i Vladimira Hafnera vodi ravna tamburaška skladateljska linija do Julija Njikoša koji je kao sin njihova grada i nasljednik njihove muzičke tradicije postao jedan od glavnih stupova današnje tamburaške glazbe. Naslanjajući se na najjače

predstavnik tumburaške stvaralačke prošlosti i sadašnjosti prilazi i u vlastitom kompozitorskom razvoju pomalo k sve izrazitijem usponu. Slavonija je glavna tematika njegova skladateljskog rada, a opće njegovo tumburaško djelovanje obuhvaća širinu cjelokupnog tumburaštva. Tumburaška glazba je bitni sadržaj njegova života.

TEODOR BOCH (1925), rođen u Zagrebu, bavi se tamburom od 1944. godine te je razvio najšire djelovanje kao dirigent tumburaškog zbora Zagrebačke pivovare koji je 1961. godine uzeo ime »Tamburica«. Odlikuje se pripravljanjem toliko mnoštvo tumburaških nastupa kao ni jedan drugi amaterski tumburaški orkestar. Ta prevelika razgranjenost nastupa ne omogućuje mu studiranje i uvježbavanje većih reprezentativnih djela tumburaške literature. Poslije najboljeg dosadnjeg zagrebačkog tumburaškog orkestra »Zajc« koji je 1953. godine zamuknuo, Boch s orkestrom »Tamburica« predstavlja danas tumburašku glazbu u Zagrebu, ali repertoarski zastaje za Osijekom i Novim Sadom. Jasno se ističe njegova dirigentska težnja za uspjehom. Očituje i kompozitorske sklonosti aranžiranjem i instrumentiranjem, a i pokušajima izvornog skladanja, kao što su »Pjesma pivovare«, »Pjesma tekstilaca« i »Sanjarenje«. U zajednici s dječjim pjevačkim zborom varaždinske Muzičke škole (dirigent Marijan Zuber) postigao je Boch sa svojim tumburaškim orkestrom lijepih uspjeha u domovini i inozemstvu. S pratnjom orkestra »Tamburica« pod Bochom izvodi se i Andrićev balet »Jurjaši« po Zagrebačkom pionirskom kazalištu i kod nas i u inozemstvu. Značajan dirigentski čin Bochov je izvedba »Koncerta u G-duru« za klavir i tumburaški orkestar od Borisa Krnica na drugom festivalu tumburaške glazbe Jugoslavije u Osijeku g. 1962., jer je to iza

»Koncerta u a-molu« za brač i tamburaški orkestar od Josipa Andrića, izvedenog na I festivalu tamburaške glazbe Jugoslavije g. 1961., drugo takvo simfonijsko solističko djelo u tamburaškoj literaturi. Za tamburaški glazbeni rad Teodora Bocha i tamburaškog orkestra »Tamburica« glavni je oslon u okrilju koje tom radu kao mecena daje Zagrebačka pivovara. To je jedino mecenatstvo te vrsti u cjelokupnom današnjem tamburaškom muzičkom životu Jugoslavije, primjer kako bi i druga industrijska poduzeća mogla pružiti pomoć razvoju jedne za našu kulturu važne muzičke grane, tako bliske našem radniku. Uz orkestar »Tamburica« postoji i Pjevački oktet koji omogućuje izvođenje vokalno-tamburaških kompozicija, i kad bi to bilo usmjereno samo na izvorno tamburaško stvaralaštvo, moglo bi to imati historijsko značenje za razvoj tamburaške glazbe, jer joj se u zajednici s vokalnom pružaju izvanredne mogućnosti. Pred Bochom kao najistaknutijim današnjim zagrebačkim tamburaškim dirigentom stoje znatni muzičko-umjetnički zadaci koji odgovaraju takvom glazbenom centru, kao što je to po svojoj tradiciji glavni grad Hrvatske.

STJEPAN ŠAJFAR (1925, rođen u Zagrebu, komponirao je za tambure »L a r g h e t t o«, »Malu suitu« i »Kordunaške pjesme«.

LJUBO KUNTARIĆ (1925), rođen u Čakovcu, danas je jedan od glavnih kompozitora domaće zabavne glazbe. Za tamburaški orkestar je komponirao rapsodiju »U Požezi na Orljavi«, a za simfonijsko-tamburaški »Požeški ples«. Požeška tematika mu je bliska, jer po roditeljima potječe iz Slavonske Požege. Njegov »P o s k a k a n a c« za tambure istog je porijekla. Član je Saveza kompozitora zabavne muzike.

va se još stare tamburaške literature bez umjetničkih pretenzija. Kovačević i aranžira za tambure, a složio je i neke karišike, na pr. »Bosna«. — U Kanadi živi PAVAO CELINŠČAK (1903), rođen u Celini kod Jaske, koji je bio vrlo aktivan zborovođa i skladao koračnicu »Moja mladost«. — U Kanadi je i MIRKO KUKEC, rodom iz Koprivnice, koji je 1959. godine u američkim novinama opširno pisao o 50. godišnjici kompozitorskog rada dra Josipa Andrića, a i cijelog je života radio na tamburaškom polju. — U Detroitu živi ANDREW BENDA (1908), Petrinjac, koji je jedan od najagilnijih tamburaških zborovođa i pedagoga u Detroitu u Americi. — Jedan od starijih vrlo agilnih tamburaških promicatelja bio je MILE PERKOVIĆ u Benwoodu koji je sa svojim tamburašima nastupao i na američkom radiju i bio u stalnoj vezi s tamburaštvom u Jugoslaviji. — Veliku tamburašku aktivnost razvija JOE BACHMAN, rodom iz Osijeka, u Inglewoodu u Californiji, a tako i GEORG ŠINTICH (1899), rodom iz Žumberka, u St. Catharines u Kanadi.

GRADIŠČANSKI HRVATI su između oba svjetska rata počeli osnivati tamburaške zborove, a u najnovije je to vrijeme sistematskije nastavljeno. Na ljetne muzičke tečajeve u Hrvatskoj dolaze i mnogi učitelji i drugi ljubitelji glazbe te iza toga osnuju koji novi tamburaški zbor. Slavko Janković održao je u Gradišću već nekoliko tamburaških tečajeva. Jedan od najrevnijih tamburaških dirigenata u Gradišću je ADALBERT KUZMICH (1898), penzionirani direktor škole u Trausdorfu kod Eisenstadta (Železnog), koji je sa svojim tamburaškim zborom bio na turneji u Hrvatskoj u maju 1962. Gradišćanski tamburaški zborovi sviraju većinom narodne pjesme gradišćanskih Hrvata i nešto iz naše tamburaške literature. Na gradišćansku tematiku postoji »Gradišćanski ples« i »Gradišćanska idila« od Josipa Andrića, valcer »Gradišćanski Hrvat« od Rudolfa Hrandeka, a i Hugo Borenić, gradišćanski Hrvat koji živi u Osijeku, skladao je na gradišćansku tematiku.

Tamburaška glazba, prikazana u ovom pregledu dosadašnjih njenih stvaralaca, razvija se od skromnih početaka Paje Kolarića postepeno k sve jasnijim ciljevima muzičke umjetnosti. Razdoblje prije prvog svjetskog rata izdiže kroz pretežnu primitivnost tamburaškog stvaralaštva ipak već i takve snažne umjetničke stvaralačke pojave, kao što su Ivan Zajc, Vinko Vodopivec, Marko Nešić i Josip Canić koji krče put k izvornom muzičkom tamburaškom stvaralaštvu umjetničke vrijednosti. Razdoblje između oba svjetska rata završava sa smrću Josipa Canića, Đure Prejca, Dragutina Eliaša, Marka Nešića i Emila Adamića doba prvog tamburaškog razvoja te s pokretanjem hrvatskog, slovenskog, češkog i američkog tamburaškog časopisa, s osnutkom Hrvatskog tamburaškog saveza u Osijeku i Duquesne University Tamburitzans u Pittsburghu, pa onda sa stvaranjem prvih simfonijskih tamburaških kompozicija od Emila Adamića i Josipa Andrića otvara novo doba tamburaškog razvoja. U razdoblju poslije drugog svjetskog rata zaostaci prošlosti tamburaškog diletantizma i vulgarizma stupaju pomalo sve više u pozadinu, a umjetničke mogućnosti tamburaške glazbe dolaze u izvornom stvaranju sve jačih kompozitorskih individualiteta i u izvađačkim kvalitetama sve boljih tamburaških orkestara i dirigenata do sve većeg uspona i do triumfalnih manifestacija na festivalima tamburaške glazbe Jugoslavije, kojima se pridružuje i američko tamburaštvo. Sve jasnije i svjesnije se umjetnički ciljevi tamburaške glazbe postavljaju na prvo mjesto, jer je u tom pravo određenje i značenje tamburaške glazbe u našoj muzičkoj kulturi i njena budućnost.

L I T E R A T U R A

Franjo Kuhač: Opis i povijest pučkih glazbala Južnih Slavena — Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1877.

Dr Božidar Širola: Pregled povijesti hrvatske glazbe — Zagreb 1922.

Dr Božidar Širola: Hrvatska narodna glazba — Matica Hrvatska, Zagreb 1940.

Dr Božidar Širola: Hrvatska umjetnička glazba — Matica Hrvatska, Zagreb 1942.

L. M. Škerjanc: Emil Adamič, življenje in delo slov. skladatelja — Ljubljana 1937.

Dr Božidar Širola: Povijest tambure — Izdanje Tamburaške škole (litografski umnoženo), Zagreb 1940.

Dr Milan Stahuljak: Tamburaška instrumentacija — Izdanje Tamburaške škole (litografski umnoženo), Zagreb 1940.

Dr Josip Andrić: Kako ćemo razumjeti glazbu — Zagreb 1939.

Josip Andreis: Povijest glazbe — Matica Hrvatska, Zagreb 1942.

» Muzička enciklopedija « I. — Leksikografski zavod, Zagreb 1959.

Svetolik Pašćan: Isidor Bajić — Srpska akademija nauka, Beograd 1950.

» Festival tamburaške glazbe Jugoslavije « — Programna brošura, Osijek 1961.

» Duquesne University Tamburitzans «, 25th anniversary season — Souvenir program 1961—1962, Pittsburgh.

Časopisi: »Tamburica« (Sisak), »Tamburaš« (Ljubljana), »Tamburášsky vestník« (Praha), »Tamburitzan News« (Pittsburgh), »Hrvatska tamburica« (Zagreb), »Narodna tamburica« (Zagreb), »Tamburaška glazba« (Zagreb), »Glasilo Paje Kolarića« (Osijek), »Kolo« (Zagreb), »Đačka lira« (Sr. Karlovci).

S A D R Ź A J

	Stranica
HISTORIJSKI UVOD — — — — —	3
Uvod na engleskom jeziku (preveo Źeljko ErŹić)	8
I. OD PAJE KOLARIĆA DO JOSIPA CANIĆA —	10
Pajo Kolarić, Mita Orešković, Stipan Mukić, Ivan Sladaček, Franjo Kuhać, Mijo Majer, Milutin Far- kaš, Slaviša Katkić, Ivan Miletić, Dragutin Hruza, V. G. BroŹ, Šandor Bosiljevac, Ivan Bozzotti, Vlado Koščica, Veljko Šviglin, A. Jirka, M. A. Dozella, A. Gervais, Zlatko Šenoa, Vasa Jovano- vić, P. Ź. Ilić, A. Gutschy, J. Stjepušin, Đuro Pre- jac, Marko Nešić, Joca Mlinko, H. O. Vogrić, V. Raha, Vl. Stahuljak, Milan Stahuljak, Isa Bajić, Sp. Tomić, Ivan Zajc, Vinko Vodopivec, Josip Ca- nić.	
II. OD EMILA ADAMIĆA DO ZLATKA ŠPOLJARA	29
Emil Adamić, BoŹidar Širola, Josef Machač, Ju- lius Morman, F. Stupka, E. Vodraček, R. Volanek, V. Kapr, G. DoleŹal, F. Matić, Vitezslav Novák, D. Zehetner, R. Hrandek, K. Visković, Đ. Tomaj, Franz Schrecker, J. Rohrbacher, Sl. Grančarić, F. Bertić, I. Ocvirk, M. Bajuk, St. Premrl, B. Pod- bregar, M. Šijaković, Roko Šimunaci, I. Mizinović, A. Ugrenović, M. Pavičić, I. Barešić, Pero Tum- bas, A. Aranicki, D. Umičević, Vladimir Hafner, F. Jovanovac, A. Tušter, A. Saboljev, E. Kraj, M. Petričević, V. Peras, D. Eliaš, R. Crnković, J. Hr- vačić, J. Majnarić, A. Jordan, Rasim Kovačević, Kamilo Kolb, Vinko Źganec, Adolf Groebming, Zlatko Špoljar.	

III. OD JOSIPA ANDRIĆA DO NAJMLADIH
KOMPOZITORA — — — — —

41

Josip Andrić, Jakov Gotovac, Slavko Janković,
Boris Krnic, Leon Stepanov, Juraj Stahuljak, V.
Mutak, D. Plavec, V. Sagrestano, A. Čingrija, J.
Corelj, J. Armano, S. Tomaš, Tihomil Vidošić,
Hugo Borenić, F. Šram, F. Kosina, K. Habulin,
Josip Stojanović, J. Kaplan, R. Rajter, B. Čene-
jac, Milan Prebanda, I. Hadnadev, Lorenc Antoni
Milan Bokan, Sava Vukosavljev, R. Stanić, M.
Popov, J. Lakatoš, Vladimir Ruždak, Lj. Kunta-
rić, Julije Njikoš, Teodor Boch, S. Šajfar, Z. Pi-
bernik, E. Cossetto, T. Vujičić, L. Županović,
Walter Kolar, Matt Gouze, Jim Kovačević, P. Ce-
linščak, M. Kukec, A. Benda, J. Bachmann, G.
Šintich, M. Perković, A. Kuzmich.

O tamburaškoj glazbi u Čehoslovačkoj	—	30—32
O tamburaškoj glazbi u Americi	—	37, 57
O tamburaškoj glazbi u Austriji i Njemačkoj		32—33
O tamb. glazbi kod Gradišćanskih Hrvata	—	58
Zaglavak	— — — — —	59
Literatura	— — — — —	60
Sadržaj	— — — — —	61

Dr Josip Andrić:
TAMBURAŠKA GLAZBA
Historijski pregled

Engleski uvod preveo
Željko Eržić

Autorova vlastita naklada

Štampalo
Štamparsko poduzeće Slav. Požega
Dir. Matija Hatar

Strojoslagari Antun Kurtnaker i Vlado Aleksić
Prelamač Ivo Mirčela

Štampanje dovršeno
pred II. festival tamburaške
glazbe Jugoslavije u Osijeku
2. do 4. lipnja 1962.